

juny 2004 núm. 15 2,50 €

associació de dones periodistes

dones

Les arquitectes,
el valor de la diferència

Arquitectes pioneres

Per **Marta Llorente**

A principis del segle XX, en el marc cultural d'Alemanya, apareixen les primeres dones arquitectes amb estudis universitaris d'Europa: **Emile Winkelmann** i **Elisabeth von Knobelsdorff**. Però l'arquitectura del segle XX va ser impulsada moltes vegades per figures integrades en moviments d'art d'avantguarda que no es van formar en el món acadèmic. És el cas de les artistes russes del suprematisme o del constructivisme, **Liubov Popova** (1889-1924) i **Aleksandra Ekster** (1882-1949). Ambdues van ser escenògrafes i artistes plàstiques, que van elaborar propostes formals i experimentals per a l'arquitectura.

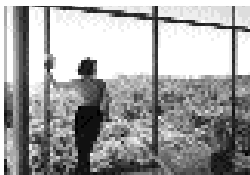
A Europa, destaca la interiorista **Lily Reich** (1885- 1947), nascuda a Berlín, col·laboradora de Mies van der Rohe, i l'arquitecta **Grethe Scütte-Lihotzky** (1897- 2000), austríaca, que es va formar en el cercle d'intel·lectuals de Viena i que va treballar en els anys 20 per a les Autoritats de la Construcció d'Edificació de Frankfurt, amb l'aportació dels seus elements estàndard per a la construcció de 15.000 habitatges socials.

Charlotte Perriand

1903-1999 Col·laboradora de Le Corbusier en els seus anys de formació. L'any 1929 va dissenyar una *cellule minimum* de 14 m² per habitant, que va ser desenvolupada en la *Unité d'habitation*, de Marsella. En els anys 50, va iniciar la seva col·laboració des de l'enginyeria Perriand (va treballar en projectes de Lucio Costa i d'Oscar Niemeyer). Entre 1967 i 1982 va projectar i va construir les estacions d'esquí de Les Arcs, per a 18.000 persones, basades en la incorporació de blocs estandaritzats de banys i cuines.

Lina Bo Bardi

1914-1992 Va néixer a Roma, però va desenvolupar la seva carrera a Brasil. Es va formar en l'estudi de Gio Ponti, director de la revista *Domus*. En els anys 40 va fundar juntament a Bruno Zevi la revista *A - Cultura della Vita*. L'any 1946 es va traslladar a Brasil on va rebre l'encàrrec de fundar, dirigir i construir el MASP, el Museu d'Art de Sao Paulo. L'any 1951 va construir la seva pròpia casa, la casa de cristall. Va treballar també fent decorats de cinema, òpera i teatre, disseny de mobiliari, moda i joieria. Al morir va deixar inacabats els projectes de la Nova Seu de Prefeitura de Sao Paulo i el Centre de Convivència Vera Cruz.

Lina Bo Bardi a la seva casa de cristall a Brasil al 1955

Gae Aulenti

Nascuda a Itàlia l'any 1927, es va graduar a Milà el 1954. Ha desenvolupat projectes a tota Europa. Per exemple, la seva reforma del Museu d'Art Contemporani de París, a l'antiga estació d'Orsay, entre 1980-86; la reforma del MNAC, a Barcelona; l'espai d'art contemporani del Centre Pompidou de París; el pavelló italià de l'Expo de Sevilla; la reforma

de l'estació de Santa Maria Novella, a Florència; la Galeria d'Art Modern de l'interior del Palau Diamant, a Ferrara. Escenògrafa, dissenyadora i professora, és l'arquitecta que ha rebut major nombre de reconeixements de prestigi internacional.

Alison Smithson

Nascuda a Sheffield (Regne Unit) l'any 1928, ha treballat, a partir de 1951, amb el seu marit Peter Smithson al seu despatx professional, després d'estar vinculada al *London County Council Architects Department*. La seva arquitectura representa l'opció del compromís social i ha estat inscrita dins del moviment brutalista, per la forma de tractar els aspectes constructius. La seva participació en el *Team 10* i en els congressos CIAM marca també el seu caràcter de compromís social.

Denise Scott Brown

Nascuda a Zàmbia l'any 1931, es va establir als Estats Units als anys 50. Ha treballat amb el seu marit Robert Venturi des de 1967. Les seves obres conjuntes s'inscriuen en l'arquitectura postmoderna. El seu llibre *Aprendiendo de las Vegas*, publicat l'any 1972 junt a Venturi, ha estat un dels textos més influents per a les generacions actuals d'arquitectes. Ha col·laborat en nombrosos projectes de planificació urbana.

Matilde Ucelay Maortua

Nascuda l'any 1912 a Espanya, és la primera dona que a l'any 1936 es va titular com a arquitecta. Va ser represaliada pel govern de Franco, al final de la guerra civil. Els seus primers projectes van ser signats per altres companys fins que va poder rehabilitar el seu títol. Ha realitzat 114 projectes al llarg de més de 50 anys de professió, edificis industrials, laboratoris, habitatges a Madrid i fora de la ciutat. ■

Torturadores?

Les imatges de les tortures a la presó d'Abu Ghraib són colpidores, perquè expressen la metàfora de la degradació moral a la que aboca qualsevol guerra. Si aquestes imatges ens trasbalsen com a persones, resulten encara més inquietants si ens les mirem des d'una perspectiva feminista. I no, no és possible no sentir-se interpel·lada, perquè les dones no només hi estan suposadament presents en tant que és un exèrcit mixt, sinó que la seva presència hi és ben explícita: des de la generala que comandava la presó, fins a les soldats que amb rialles i burles apareixen practicant les tortures directament, la responsabilitat d'algunes dones hi és ben palesa.

No volem mirar cap a una altra banda, ben al contrari, creiem que com a dones ens cal plantejar-nos la qüestió, per incòmode que sigui, i preguntar-nos: som tan iguals les dones als homes que podem matar i torturar i, encara, fer-ho amb cinisme i acarnissament? Què els ha passat en aquestes noies soldats, Lynndie England, de 21 anys i Sabrina Harman, de 26, i a la generala Karpinski, de 50, directora de la presó? On han deixat els valors de socialització femenina que les conduïen cap a la preservació de la vida? No farem, és clar, una defensa essencialista de la feminitat, doncs cada dona és diferent i combina de manera distinta elements identitaris del gènere al que pertany, però sí que voldríem reflexionar sobre dos elements cabdals que juguen un paper en aquest afer. Per un costat, l'exèrcit com a institució sotmet als seus membres a un procés d'enculturació, de forma que al convertir-se en militars perden una bona part de la seva identitat personal (i de la seva cultura de gènere), a favor d'uns valors castrenses que magnifiquen la virilitat i justifiquen l'ús de la violència. L'interrogant que se'n deriva és: una dona pot mantenir les seves especificitats de gènere en una situació on allò natural és comportar-se com un soldat. I, per altre, cal assenyalar els efectes perversos de la igualtat, entesa com a la disposició de l'altre sexe a equiparar-se amb el sexe hegemònic. Probablement, s'ha produït un enorme malentès que ha confós la lògica assumptió de la igualtat de drets i oportunitats amb l'assimilació de valors i actituds masculines per part de les dones. Davant d'això l'interrogant que ens arriba és: aquesta és la igualtat que volem? ■

sumari

2 elles també hi eren

Arquitectes pioneres

Per Marta Llorens, arquitecta

4-12 quan totes les dones

Les arquitectes, el valor de la diferència

Textos: Maria José Cantón

Fotografia: Esther Sanromà

14-15 així ens veuen, així ens va

La mirada mediàtica vers els maltractaments

Per Elvira Altés

La violència soterrada

Per Joana Gallego

16-17 europa a l'abast

Balanç de la comissió de drets de la dona

i igualtat d'oportunitats

Per Alícia Oliver i Mª José Ruiz-Fitè

18-19 pensar en clau del XXI

La feminització de la justícia ha comportat canvis?

Montserrat Comas i Santi Vidal, magistrats

Il·lustració: Pilarín Bayés

20-21 dones que remenen les cireres

Silvia Guell, delegada d'Amnistia Internacional

Per Aurora Anton

Fotografia: Esther Sanromà

22-26 l'administració administrada

Coordinada per Marta Corcoy

28-29 a favor de totes

La Bonnemaison, casa de cultura

Per Elena Tarifa

30-31 sofregit cultural

Per Esther Molas

35 fina lsegura, periodista d'altura

Guió: Joana Gallego

Il·lustració: Aina Albí

altres seccions:

De cara a la paret, per La Cantant Calva

La gata Lina, per Gemma Sales

L'estenedor d'idees

Les arquitectes, el pes de la diferència

L'Arquitectura és una altra professió que veu el futur en femení. Actualment, els arquitectes homes són una rotunda majoria, ja que constitueixen el 74% del conjunt de la col·legiació, en una professió en què és obligatori col·legiar-se per poder signar els projectes.

La presència de dones arquitectes ha anat augmentant, sobretot en els darrers 25 anys, fins a arribar a l'actual 26%. No obstant, a les escoles d'Arquitectura la situació és molt diferent, ja que s'ha assolit gairebé la igualtat:

l'alumnat a les diferents escoles està format per un 46% de noies i un 54% de nois, la qual cosa fa pensar en possibles canvis a la professió en un futur molt pròxim.

El present de l'Arquitectura l'estant construït també moltes dones des de les més variades posicions. Un aspecte positiu d'aquesta carrera és l'ampli ventall de sortides professionals i la diversitat de llocs des d'on exercir-la. Marta Llorente, arquitecta i professora titular a la Universitat Politècnica de Catalunya, considera que la visió de l'arquitecte com a professional liberal, artista, amb despatx propi "és un model que ja no funciona", doncs la professió ha canviat molt. I afegeix: "Funciona encara menys en el cas de les dones, perquè n'hi ha molt poques que han pogut realitzar la professió des d'aquest patró, des d'aquest arquetip, que és sobretot masculí". Aquesta professora creu que s'ha de descriure millor la professió, tenint en compte la diversitat.

A pesar de la percepció que tenen les pròpies arquitectes de l'escassetat de dones exercint des del seu despatx, aquest reportatge mostra que n'hi ha i que fan una bona feina, reconeguda en molts casos. Sembla, però, que el més habitual és treballar amb un soci, que com han posat de manifest diverses entrevistes en molts casos és la pròpia parella, amb la qual cosa la dona sol quedar a l'ombra. D'altra banda, existeixen grans despatxos, amb un cap visible, en els que hi treballen d'altres arquitectes, homes i dones, com a assalariats, però Llorente explica que la complexa organització dels projectes oculta la gran quantitat de dones que treballen al darrere.

L'Administració pública proporciona un àmbit de treball molt important. Als ajuntaments, petits i grans, hi ha "moltes dones arquitectes treballant, encara que a vegades no als càrrecs més visibles". Potser hi té a veure el fet que, com han destacat diverses entrevistes, l'Administració sigui més democràtica pel que fa a la contractació que no pas l'empresa privada.

Un altre lloc de treball són les empreses constructores, encara que com observa Marta Llorente, l'empresa privada afavoreix la contractació d'homes: "Hi ha molts homes per exemple a empreses constructores fent de

Participació per sexes a les escoles d'arquitectura

	DONES	HOMES	TOTAL	% DE DONES
ETSAB	1.481	1.581	3.062	48%
ETSAV	484	588	1.072	45%
ESARQ	162	219	381	43%
LA SALLE	195	292	487	40%
TOTALS	2.322	2.680	5.002	46%

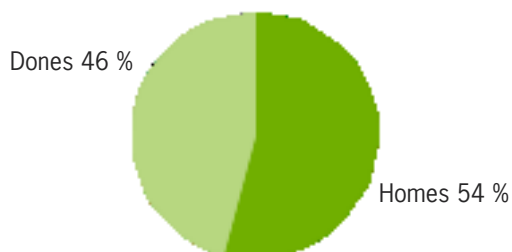
directors d'obra. Aquest és un càrrec on s'afavoreix molt l'home. En general, la professió de l'arquitecte és molt masculina". Probablement això fa que moltes dones l'exerceixin amb més comoditat en l'àmbit de l'arquitectura interior.

La diversitat d'aquesta professió també és present pel que fa a les possibles especialitzacions. No només hi ha arquitectes que es dediquen a construir obra nova, sinó que es pot treballar també en rehabilitació d'edificis, urbanisme, càlcul d'estructures, docència, paisatgisme, visats... El visat és la garantia que dona el Col·legi de la qualitat d'un projecte, però per Llorente s'hauria de revisar, perquè "acaba sent un peatge molt gran que paguen els arquitectes a la institució, que en realitat no funciona".

Malgrat el ventall d'opcions, començar a exercir és molt difícil pels joves titulats, tant noies com nois. Marta Llorente i Itziar González, també professora a la UPC, remarquen l'enorme precarietat que hi ha a la professió. González insisteix a diferenciar Arquitectura, que vol dir creació, de la indústria de la construcció, que sí que viu un boom, però a la qual no es necessiten arquitectes. "És suficient amb un que signi, perquè sempre es repeteix el mateix edifici". Aquesta professora jove sosté que les dones "no van gairebé mai a la indústria, tot i que les constructores les busquen, perquè són dones i joves,

Proporció de dones i homes

estudiants d'Arquitectura 2004

Proporció de Col·legiats i Colegiades

2004

FOTO ESTHER SANROMA

Itziar González, arquitecta

amb la qual cosa les poden estafar doblement". Llorente denuncia la situació amb contundència: "Els arquitectes no fan res pels arquitectes joves, els quals estan explotats als despatxos".

**"Caldria esforçar-se en fer entendre que l'ofici pot ajudar a les persones",
Anna Escudero**

Jove, amb despatx propi i inquietuds solidàries

Isabel Martínez es reconeix privilegiada. Va acabar fa cinc anys, però ha treballat a diferents despatxos des de primer de carrera. Tot just titulada va crear-ne el seu, però amb la seguretat que els contactes familiars li permetrien mantenir-lo. Ara té dues arquitectes treballant-hi i, encara que li agraden les reformes, ha projectat també obra pública, cases particulars, un càmping o un conjunt residencial de 126 habitatges amb una gran immobiliària.

Aquesta arquitecta d'idees clares s'ha adonat que la seva clientela està formada quasi exclusivament per dones. Després de dissenyar la casa a la seva mare, tres amigues d'aquesta van acceptar la seva proposta de comprar tota una planta per dividir-la en tres, però projectant portes internes per visitar-se. Aquest projecte li ha portat d'altres, però la tipologia de dona es manté: professionals liberals, amb recursos econòmics, edats entre 50 i 60 anys, separades i amb fills emancipats.

D'altra banda, la seva vessant solidària l'ha portat a col·laborar amb *Médicos del mundo* per millorar les condicions higièniques a les Casernes de Sant Andreu. S'ha implicat tant en la qüestió de la immigració que està pensant com plantejar un centre d'acolliment que no es converteixi en *ghetto*, perquè el que li preocupa realment és l'exclusió social i creu que l'arquitectura té molt a fer en aquest àmbit. Sembla que aquesta opinió és compartida per moltes dones arquitectes, que, segons observen vàries entrevistades, s'impliquen més que els seus companys en projectes solidaris.

Arquitectes Sense Fronteres n'és un bon exemple.

No han fet números, però la percepció que tenen és

que hi ha més dones que homes implicades en projectes de cooperació.

Afegir valor a l'arquitectura: la mediació

A Itziar González la va portar cap a l'arquitectura justament el desig d'incidir en la societat. Als 17 anys la seva vocació la guiava cap a la filosofia, però observava que per transformar la societat s'havia de convertir en una tècnica. L'arquitectura se li va aparèixer com a camp intermedi. De fet, la considera com "un espai lliand entre totes les coses: entre la creació individual d'un artista i la construcció social per a una ciutat, entre allò propi i allò comú, allò tècnic i allò artístic". Percebia l'arquitectura també com a lloc de trobada, de contacte amb la realitat, però sense renunciar als aspectes estètics, de sensibilitat, fins i tot filosòfics.

Reunió en una cuina, durant el procés de mediació, de veïns i arquitectes per a la remodelació de la plaça Lesseps

Una beca la va portar a treballar un any amb un col·lectiu de *hippies* a Cristhiania, una zona verda abandonada que havien ocupat al bell mig de Copenhague, convertint-la en una part espontània de la ciutat. El compromís de González amb aquesta part de ciutat més propera a la gent continua mentre intenta arreglar casa seva, un edifici antic del barri gòtic de Barcelona. A partir d'aquí entra en contacte amb la realitat de les cases del casc antic, on viuen fonamentalment dones grans soles. Reparant goteres a moltes comunitats de veïns, González va descobrir una nova capacitat: "A través de reparar la casa col·lectiva, regenerava les relacions bloquejades dels veïns". I és que Itziar González sent que el

Plànol que van fer els veïns en el procés de mediació de remodelació de la plaça Lesseps

que ella fa en realitat és “arquitectura de les relacions”, sobretot després de l'experiència de la plaça Lesseps, on va exercir com a mediatora en un conflicte entre ciutadania i Ajuntament, que no complia la promesa electoral de cobrir el cinturó. La protesta veïnal va posar en marxa un procés de revisió del projecte amb la participació de González com a tècnica independent. Ella va oferir al veïnat un nou projecte fruit del diàleg, que va desbloquejar la situació. González assenyala el nou camp professional que s'obre i l'oportunitat que significa per a les dones, ja que requereix de la utilització d'instruments culturalment associats a la dona: paciència, capacitat de generar confiança, saber escoltar. A més, ha observat que la innovació en arquitectura arriba de les seves alumnes, que proposen projectes de final de carrera com una casa d'acollida per a dones maltractades, un col·legi a Nicaragua o una casa per a prostitutes, “programes d'edificació vinculats a allò que elles com a dones senten proper”.

Pertànyer a una generació més gran fa a Ana Escudero més escèptica: “L'arquitectura no pot canviar el món, en tot cas pot aportar coses a un col·lectiu, però has d'esperar que la societat accepti o demani”. Escudero, de 44 anys, és filla d'arquitecte, però ha treballat poc amb el seu pare. L'interessava el paisatgisme, però ha fet de tot. Va treballar 3 anys amb Gae Aulenti al Palau Nacional i la recorda com una persona molt interessant i propera. A l'equip de Parcs i Jardins de l'Ajuntament de Barcelona va restaurar el parc Laberint d'Horta i dissenyar l'hivernacle de la Ciutadella, però no s'hi trobava còmoda. Des del 1993 té el seu despatx, que des de 1996, comparteix amb una interiorista.

Escudero confirma la “imatge de prepotència dels arquitectes” i creu que “caldría esforçar-se en fer entendre que l'ofici pot ajudar les persones”. Considera important escoltar la persona, interpretar-la i saber plasmar-ho en el projecte.

El prestigi del rigor i la professionalitat

Pepita Teixidó és una arquitecta consagrada. Als seus inicis va compatibilitzar la feina a l'Ajuntament de Barcelona i al despatx d'Òscar Tusquets. Va refusar fer-se funcionària, perquè la “l·ligava molt i massa aviat”. Començà a treballar a la revista *Quaderns* i crea el seu “petit i insignificant” despatx. Torna a treballar per a l'ajuntament a la campanya *Barcelona, posa't guapa*, en projectes de rehabilitació de parets mitgeres i tornà a preferir la feina per compte propi. Li agrada especialment la rehabilitació, “treballar sobre quelcom que ja existeix, recuperar les coses que crec que val la pena que segueixin i posar-ne de noves”, però ha fet també escoles i oficines per a l'Ajuntament de Badalona, el Passeig Marítim de Pineda amb Joan Fabregat, o algunes places també a Pineda.

Aquesta arquitecta considera que les dones s'han hagut d'esforçar més i que, encara que ella no ha viscut cap cas, creu que segurament sí que hi ha una discriminació indirecta. “Mentre vas accedint a llocs secundaris

Pepita Teixidor, arquitecta

t'és relativament fàcil, però arribar a primer terme és més complicat”, afirma. Però a Pepita Teixidó sobretot li preocupa fer la feina ben feta i ser reconeguda com a una professional solvent, seriosa; ella no busca lluir, ni entrar en el “rànkung d'estrelles”. Teixidó defensa la seva independència, la llibertat de poder treballar sota les seves pròpies condicions i el rigor en cada projecte i se sent molt orgullosa de què la clientela repeteixi. Considera que en arquitectura “equivocar-se és molt dur, perquè queda per a d'altres persones”.

Dones a peu d'obra

“L'obra és un món masculí, la qual cosa no vol dir que sigui masculista”, matisa Marta Llorente, “la dona és una estrangera més que una marginada o una maltractada, és vista com una anomalia, com una raresa interessant”. Tot i aquesta estranya situació, cap de les entrevistades s'ha sentit maltractada o discriminada fent la seva feina a l'obra. Ana Escudero afirma: “Mai he tingut cap problema a l'obra. Si tu et fas respectar, t'escolten”. Pepita Teixidó, que tampoc n'ha tingut, afegeix: “Amb el temps he anat adquirint l'experiència o la seguretat que es necessita per fer la feina. I, al principi, recolzant-me en els industrials que en saben més i no volent ser més llesta que ningú”.

Diverses entrevistades comenten les bones relacions, fins i tot de complicitat, que es creen amb els obrers, cosa que no sempre es produeix amb els col·legues o els directius. De fet, Escudero reconeix haver tingut més problemes amb els caps intermedis que amb els paletes. Llorente considera que es deu a què “el paleta està fart de l'autoritarisme de l'arquitecte home i rep amb moltes ganes el tipus diferent de direcció”. Malgrat això, segons la seva experiència, assegura: “Quan hi ha problemes es perd, estrepitosament i en un segon, l'autoritat; quan hi ha conflicte, la dona queda desautoritzada”. ■

**“L'obra és un món masculí, la qual cosa no vol dir que sigui masculista”,
Marta Llorente**

Arquitectura i gènere: una relació per definir

Alguna cosa es mou a l'arquitectura en aquests moments en relació a les dones, perquè no només se les ha començat a reconèixer com a professionals, sinó que es comença a pensar en un tipus d'arquitectura, ja sigui privada o pública, adequada a elles, que les tingui en compte. Alguna cosa es mou en aquest sector quan el Premi Pritzker 2004 recau en l'arquitecta iraquiana Zaha Hadid, es publica un llibre titulat *Arquitectura y género* i s'organitza un debat sobre aquest mateix tema.

De dreta a esquerra: Felip Pich-Aguilera, arquitecte, Valentina Maini, arquitecta, Fernando Cirera, economista i director general d'Habitat, Maite Ruf, vocal de l'Àrea de Serveis a Col·lectius i Agrupacions de la Demarcació de Barcelona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Carme Pinós, arquitecta, Margarita Artal, membre de l'equip tècnic de gestió del Programa Dona de la Universitat Politècnica de Catalunya i Caterina Ramis, arquitecta que treballa a l'administració pública

El Premi Pritzker és el guardó més prestigiós del món de l'Arquitectura a nivell internacional i es lliura des del 1979. Zaha Hadid és la primera dona a qui ha estat atorgat. Hadid va néixer l'any 1950 a Bagdad, però amb nacionalitat britànica, i va estudiar a la prestigiosa *Architectural Association* de Londres. La seva arquitectura, present a gairebé tot el món, destaca per la creativitat, l'originalitat i el desafiament de les idees convencionals sobre l'espai, la representació i la construcció, però respectant una coherència. Algunes de les seves obres més reconegudes són el Centre d'Art Contemporani a Cincinnati, la zona del Millennium Dome a Londres o l'estació de tramvia d'Estrasburg. Ara treballa, entre molts d'altres projectes, en l'extensió del Museu Ordrupgaard de Copenhague, en el Centre d'Art Contemporani MAXXI de Roma, en l'estació del tren d'alta velocitat de Nàpols, en el pla urbanístic del barri de Zorrozaurre a Bilbao o en la Plaça de les Arts de Barcelona, que inclourà un complex de cinemes.

En un context més proper, una arquitecta ha vinculat dos àmbits que mai s'havien relacionat abans: Gènere i Arquitectura. Mònica Cevedio va transformar la seva tesi en el llibre *Arquitectura y género. Espacio público/Espacio privado*,

publicat per Icària l'any 2003. L'autora creu que l'espai no és neutral, sinó que "denota qui i com l'ocupa, a més d'estar relacionat amb el poder econòmic, polític i cultural". Aquesta arquitecta considera que tant els espais privats com els públics són espais sexuats, que les divisions de gènere es manifesten als dissenys dels habitatges i al disseny urbà. El problema que detecta Cevedio és que aquests espais "només pertanyen al gènere masculí, ja que no estan pensats ni han estat apropiats per a les dones". L'autora afirma que "l'arquitectura ha estat pensada per homes i per als homes". Per això quan les dones volen identificar-se amb un espai, amb la casa, amb la ciutat es troben sense referències, vivint en un espai que els ha estat imposat. Mònica Cevedio diu que la dicotomia que relaciona l'espai públic amb els homes o allò masculí i l'espai privat amb les dones o allò femení és tan sols un mite; Cevedio considera que tot és masculí. Es poden compartir o no les tesis d'aquesta investigadora, però és indiscutible el valor d'obrir un camí per explorar les relacions entre la planificació de l'espai i el gènere.

D'una forma menys científica, però més propera, van obrir un camí també des del Col·legi d'Arquitectes, que va organitzar el 19 de febrer d'enguany la taula rodona "Gènere i Arquitectura". Van integrar aquest debat sobre la professió en relació al gènere quatre arquitectes d'edats diferents, però totes compartint despatx amb un soci: Roser Amadó, Rosa Rull, Mercè Berengué i Eva Prats. La conclusió global de la conversa és que no es pot parlar d'un exercici diferent de la professió entre homes i dones, perquè es té una mateixa visió de l'arquitectura; però sí que es poden observar sensibilitats i actituds diferents. Eva Prats aposta pels grups de treball mixtes, perquè l'heterogeneïtat és molt més enriquidora i Rosa Rull opina que "el repartiment de papers no és una qüestió de gènere, sinó que depèn del temperament de cadascú".

Margarita Brender, la primera col·legiada

Margarita Brender Rubira va ser la primera dona que es va inscriure al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i va ser l'any 1962. Aquesta pionera de l'arquitectura al nostre país va néixer a Rumania el 4 de juliol de 1919, però ja va estudiar la carrera a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona. Margarita Brender es va titular l'octubre de 1961 i va començar a exercir la seva professió. L'any 1966 va projectar un grup residencial de 346 habitatges a Badalona. Entre d'altres, va dissenyar també un conjunt residencial de luxe a El Prat o un grup d'apartaments a la Costa Brava.

Brender considerava que "les obres arquitectòniques poden arribar a canviar els costums i la vida de les persones", segons explica en una entrevista publicada pel diari *La Prensa*, el 6 de novembre de 1962. A l'entrevista afirma que "els arquitectes tenen una gran responsabilitat per la influència que les seves obres exerceixen sobre la vida de les persones, ja que està a la seva mà fer o no cases que siguin veritables refugis, veritables llocs de descans, que contribueixin a la salut física i moral de la nació". Sosté que una altra de les responsabilitats importants de l'arquitecte fa referència a l'aspecte estètic de l'obra.

Els criteris professionals de Margarita Brender eren molt clars: "L'arquitecte no pot projectar plànols ideals, científics; abans que res ha de pensar en els homes que habitaran la casa, la seva professió, els seus costums, les seves característiques i fer, fins i tot, una obra educativa. És a dir, oferir millors condicions de vida". Aquesta pionera tenia una visió àmplia i global de l'arquitectura, que "no es refereix només a l'edifici", per Brender la feina "comença per l'urbanisme, i passa per la construcció, per acabar en la decoració de la casa".

Margarita Brender no es va casar i no va tenir descendència. Va morir l'11 de febrer de l'any 2000.

Olga Tarrasó, entre l'Administració i el despatx propi

FOTO ESTHER SANROMÀ

Olga Tarrasó és arquitecta “per inclinacions” més que per vocació, perquè a casa seva eren industrials de la construcció i des de sempre l’havien enfocada cap a l’arquitectura, que defineix com “una professió que hauria de conciliar les tècniques, la tecnologia de la construcció, l’estructura, la matemàtica i la geometria amb una visió artística de l’objecte”. Per a Tarrasó la creativitat és rellevant, perquè l’arquitectura “conté la visió personal i subjectiva de qui l’exerceix”.

Olga Tarrasó porta gairebé 30 anys exercint-la. Va iniciar els estudis l’any 1973 i el 1981 entrà a formar part de l’Oficina de Projectes Urbans del primer Ajuntament democràtic de Barcelona. Comenta que a principis dels 80 hi havia poc espai públic a Barcelona, poques places, “als barris no hi havia res”, assegura, i en canvi, la ciutadania reclamava els espais públics com a llocs on manifestar-se. La creació de l’Oficina va constituir una aposta original i innovadora de l’Ajuntament, segons l’arquitecta, perquè es plantejava com a únic centre que aglutinés tots els projectes relacionats amb l’espai públic de Barcelona, amb la intenció de “donar forma a la ciutat”, diu Tarrasó. “Era una situació excepcional, perquè es va crear com un nucli que pogués saltar-se la burocràcia de l’Administració. Era un centre molt àgil, que era dins l’organigrama de l’Administració, però amb gran autonomia”.

Des de l’Oficina de Projectes Urbans, Olga Tarrasó va tenir l’oportunitat d’aprendre molt, i també de dissenyar el seu primer projecte amb transcendència: la plaça General Moragas. Però més important i difícil va ser la remodelació del passeig Marítim de la Barceloneta, que va començar el 1988. Era el moment d’efervescència preolímpica de la ciutat i amb el passeig Marítim es pretenia recuperar la relació entre el barri de la Barceloneta i el mar, barrada des dels anys 50. Tarrasó i la resta de

l’equip volien projectar “un passeig que tingués continuïtat, a pesar del desnivell que hi havia entre el pla de sorra i l’antic passeig”. Per això, van optar per una plaça inclinada que relaciona els dos passejos i que crea un únic espai sense barreres.

Olga Tarrasó ha estat vinculada a l’Administració pública durant 19 anys, fins el 2000, en què va donar exclusivitat al seu despatx. Una diferència que considera molt important entre les dues formes de treballar és que per compte propi, “l’entorn del qual t’envoltes l’esculls tu, mentre que a l’Administració no controles el teu entorn, que pot ser favorable o no”. Assenyala com a un dels inconvenients de l’Administració que “no hi ha relació amb els qui rebran la teva feina”. D’altra banda, dins els projectes públics “pots ser un simple peó o realment formar part del procés de decisió”.

Del treball des de l’Administració, Tarrasó remarca: “És interessant perquè tens una visió de la ciutat des de dins. Et fa ser com més raonable a l’hora d’entendre, d’acostar-te al projecte. Aquesta visió ja no es perd”. A més, la feina ben feta durant aquests anys li va portar també el reconeixement de la professió.

El que Tarrasó no ha observat mai a l’Ajuntament són diferències en cap sentit entre homes i dones: “La personalitat de cadascú sempre es manifesta d’una manera diferent i ser home o dona hi té a veure, però no he vist mai un tarannà que marqués diferències entre companys i companyes”.

Des del seu despatx, Olga Tarrasó ha dissenyat projectes molt variats: edificació petita, el Front Marítim de Badalona o l’entorn del casc antic d’Igualada. Ara, el projecte de major envergadura és el parc que cobrirà les vies de l’AVE a l’estació central de Lleida, que haurà d’estar enllestit a finals d’any. ■

M.J. C.

Beth Galí,

arquitecta

“L'arquitectura pot arribar a fomentar una certa igualtat”

Què hauria de ser l'arquitectura?

Hauria de ser una feina que donés encara més servei a la societat. L'habitatge social s'està fent per pèssims arquitectes i hauria d'estar en mans de molt bons professionals. L'arquitectura de les perifèries és la pitjor, és només construir per construir sense pensar que qui habitarà aquells edificis són els que necessiten que se'ls ofereixi uns habitatges més que dignes. Ara està canviant una mica amb els plans d'habitatge públic de les administracions, i hi ha arquitectes que intenten obrir camí cap a l'arquitectura social de qualitat.

Quant té l'arquitectura d'art i quant de tècnica?

L'arquitectura ha de ser art. El dia que deixa de ser art tenim unes ciutats horribles i les ciutats han de ser atractives, a més de poder-s'hi viure. Però és impossible separar-les, són dos aspectes indissociables, perquè la tècnica també és art. Enginyers com Eiffel estaven preocupats, perquè les seves obres no caiguessin i ara són peces d'art magnífiques. Quan projectes, els aspectes estètics estan vinculats amb els tècnics, és impossible que siguin dos elements separats, si no van lligats no funciona l'arquitectura.

Quan va ser conscient d'haver assolit èxit professional?

És que l'èxit el fan els altres. Una va treballant i no s'adona que va produint coses, però qui et converteix en una persona d'un cert èxit són els altres. Una no és gaire conscient, l'única cosa que he fet és intentar fer-ho el millor possible. Jo sempre m'he posat el llistó el més alt que podia, si no està més alt és que no en sé més.

A quines coses ha renunciat per aquest èxit?

He renunciat a molts encàrrecs, i costa molt renunciar a encàrrecs, perquè no se'n tenen gaires. Però si sé que és algú que no acabarà fent l'obra tal com jo crec que ha d'anar, he renunciat.

I pel que farà a la vessant personal, la família per exemple?

No he renunciat a res. A més, reconec que he tingut moltes ajudes, començant per la meua mare. Jo vaig fer la família molt jove, als 19 vaig tenir la primera filla i als 20 la segona, però em va anar molt bé, perquè així vaig poder estudiar. Jo crec que això és millor fer-ho aviat, perquè tens més energia i perquè sempre pots estudiar

després. Quan tens fills talles una mica. El problema és on fer aquest tall, abans d'estudiar una carrera? Després? Quan acabes la carrera tens unes ganes boges de treballar. Quan estàs treballant és difícil. És molt important pensar bé on es col·loca aquest tall, perquè afecta tot el ritme de la teua carrera. Jo estic molt contenta d'haver-lo posat molt aviat. Els homes no tenen tants problemes, però les dones sí que han de tenir molt clar quan han de donar sortida a la seva vida familiar.

Creu que l'arquitectura pot afavorir la igualtat entre homes i dones creant espais que tinguin en compte les necessitats de les dones, com quan es va ampliar l'espai dels lavabos públics perquè les mares poguessin canviar les criatures?

Plantejat així, sí, crec que l'arquitectura pot arribar a fomentar una certa igualtat en la consecució d'alguns espais, però n'hi ha pocs en què no hi hagi igualtat. S'ha de tenir en compte que projectar vol dir pensar i en aquest moment l'arquitectura és una resposta a les demandes de la societat, el què ha de fer l'arquitecte és anar per endavant. El problema és que els promotors sempre van darrere la realitat i aquí ve la lluita nostra per innovar i donar resposta a les necessitats socials.

A l'elit de l'arquitectura hi ha poques dones. Com ho explicaria?

D'aquí a uns anys hi haurà moltes més, perquè ara més del 50% dels estudiants que tinc són dones. El que passa és que hi ha algunes que es perden pel camí, moltes es casen amb arquitectes i treballen junts, cosa que no recomano. Per aquí es perd l'autoria. Però jo crec que està canviant molt ràpidament i cada vegada hi ha més noies amb els seus despatxos; s'estan formant despatxos molt sòlids dirigits per dones.

Les dones arquitectes ho tenen més difícil per aconseguir el reconeixement de la professió, el prestigi?

És que el reconeixement depèn d'una mateixa, de la feina que fas. Jo crec que no, si tens un bon *background* i una bona formació i dones de sí tot el que pots, ara ho tenim igual de fàcil o difícil que els homes. A l'arquitectura és difícil que et reconeguin. A mi sempre em sembla un miracle quan veus l'obra feta. És un procés molt llarg, ple d'entrebancs i el fet de ser home o dona no el fa més o menys difícil.

“Les dones sí que han de tenir molt clar quan han de donar sortida a la seva vida familiar”

FOTO ESTHER SANROMÀ

Creu que les dones que triomfen és perquè han adoptat les maneres masculines?

Les primeres dones que van ser reconegudes internacionalment sí que van haver de fer aquesta transmutació, d'optar per actituds més masculines en el sentit de ser més enèrgiques, més rotundes, amb més caràcter. Jo crec que això sí que va ser una voluntat molt clara en moltes senyores. Ara el caràcter de les senyores i dels homes en el sentit de defensar el seu criteri cada vegada se sembla més, ja no hem de forçar la màquina, perquè ja hem vist les dones incorporar-se al món de treball, els fills i les filles veuen el pare i la mare a llocs de responsabilitat... Fins i tot, els homes adopten cada vegada més actituds femenines, en el sentit de ser menys competitius, més tolerants. Cada vegada es confonen més els caràcters masculins o femenins i, per tant, a una dona no li cal afegir una quota de ser més masculina per convèncer en la seva feina.

Com veu el futur de la professió?

El veig pèssim, perquè s'està polaritzant molt. Es pot dir que un país té bona arquitectura quan el nivell mig de la qualitat de l'arquitectura està per sobre de la mitjana. Estem vivint un moment en què hi ha punxes de gran arquitectura (museus, grans equipaments públics), però el nivell mig no aconsegueix pujar. Els nombrosos arquitectes que treballen a les perifèries haurien de tenir un nivell superior. Encara la bona arquitectura està en mans de molt pocs arquitectes i els governs tenen molt a veure amb això. Si promocionen habitatge públic de qualitat, les constructores es contagien. La innovació i la recerca de nous camins ha de venir de l'Administració. ■

Beth Galí és coneguda internacionalment, sobretot pels seus imaginatius dissenys d'espais públics. Va formar part de l'equip de l'Oficina de Projectes Urbans de l'Ajuntament de Barcelona, de 1981 a 1988, quan va passar a ser directora de l'Institut Municipal per a la Promoció Urbanística, des d'on es van planificar les obres urbanes dels Jocs Olímpics. El seu primer projecte amb ressò va ser el Parc Joan Miró, al 1981. Però més significatiu per l'arquitecta va ser el Fossar de la Pedrera a Montjuïc, construït entre 1984 i 1986. Va ser lloc d'enterraments massius a finals de la Guerra Civil i Galí s'ho va plantejar com un projecte de recuperació de la memòria. A partir de 1992, es dedica exclusivament al seu despatx, des d'on dissenya nombrosos projectes internacionals. Ha treballat molt a Holanda i està rehabilitant el centre històric de la ciutat irlandesa de Cork. A Barcelona, el seu darrer gran projecte és la Zona de Banys del Fòrum, una àrea de 1,8 hectàrees que es vincula amb l'espai més urbà del recinte, però també amb els elements naturals, com el mar –inclou una illa artificial a 60 metres de la costa– i el futur zoo marítim. També s'encarrega de dissenyar alguns dels edificis del futur Campus Audiovisual del Poblenou, i acaba de guanyar el concurs per construir una plaça a Londres: Sloan Square. A més, Beth Galí és professora a l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona des del 1994.

“És un procés molt llarg, ple d'entrebancs i el fet de ser home o dona no el fa més o menys difícil”

...ARQUITECTA

L'experiència vital a partir de la professió

FOTO PLAR AWERCH

L'arquitectura, per la seva pròpia essència (ser art i tècnica alhora), ha estat un camp tradicionalment vedat a les dones. Pel fet de ser una professió altament competitiva, moltes dones actuen com a homes o cerquen el "paraigües" d'un home per convèncer-se de què no tenen problemes. És molt difícil que una dona arquitecta treballi sola o que trobi altres dones per compartir despatx, perquè els promotors no solen encarregar projectes a dones professionals, excepte casos extraordinaris. Els promotors confien els seus diners més fàcilment a un altre home que a una dona. Entre ells hi ha una mena de solidaritat de gènere.

Tinc dues experiències diferents com a arquitecta, la de treballar en un equip d'arquitectes i persones d'altres disciplines, tots homes, i la de treballar sola en estudi propi amb persones contractades. La primera va començar a meitat dels 60, amb un equip interdisciplinari de joves que volíem canviar el món. Fèiem una arquitectura i un urbanisme de recerca, proposàvem models alternatius als blocs habitacionals per oferir altres models d'habitatges socials. Vam fer molts projectes teòrics, i alguns que es van construir com el Barri Gaudí de Reus o el Walden-7 a Sant Just Desvern. Aquest darrer continua avui dia tenint un valor de modernitat no superat, especialment per la concepció dels habitatges i per l'organització dels espais comunitaris.

Poc a poc, i a mida que jo anava adquirint un pensament des de la meua experiència del món com a dona, m'anava apropant a un sostre de vidre professional. El meu desig d'avançar la recerca i la creació d'entorns físics amb característiques i qualitats que tinguessin en compte el comportament vital de les dones es va estroncar. Aquest equip no va acceptar

les meves propostes i, per coherència personal, el vaig abandonar.

L'experiència de l'estudi propi com a dona és molt dura, si no parteixes d'una posició econòmica favorable que et protegeixi per poder presentar-te a concursos i perdre'ls la major part de les vegades. Fins assolir un reconeixement, has de triar entre subsistir a base de fer projectes petits, en els que poc es pot innovar o investigar, però que deixen temps per fer altres coses, o entrar en l'espiral de la competició en la que més et val associar-te amb algun company masculí, si no vols acabar amb la teua vida privada i la teua salut.

La meua experiència ha girat entorn dues activitats. Una, la de fer projectes com l'Estació de Rodalies de Plaça Catalunya, edificis d'habitatges socials i de vacances, escoles, edificis d'equipaments, espais urbans, etc., en els que he lluitat per introduir conceptes i formes que s'adeqüessin a les persones destinatàries. L'altra, el treball de recerca al voltant de l'arquitectura i l'urbanisme des de la perspectiva de les dones, que d'ençà la dècada dels 80 sento com la contribució més interessant que puc oferir al món en el que vivim. Aquest punt de vista, poc a poc, està despertant l'interès de la política general i local. Tanmateix constato que la major part de les dones arquitectes tenen encara una gran dificultat en reconèixer que la transformació del nostre entorn físic continua realitzant-se a partir de l'experiència masculina de la vida, que no és la nostra, la de les dones. A les escoles d'arquitectura hem assolit la quota del 50% de dones com a alumnes (no dins del professorat), tanmateix a les enginyeries, a la promoció, a la construcció, i a la política manca encara molta presència de dones. Espero que amb la nova il·lusió política això vagi canviant. ■

Anna Bofill Levi

Anna Bofill, cercant l'harmonia dels espais

Fa molts anys que es va convertir en una referència en el camp de l'arquitectura, quan encara projectar espais i edificis es presentava com un territori de difícil accés per a les dones. Als anys 60 col·laborava en el Taller d'Arquitectura Bofill, amb l'equip que va projectar obres tan avançades, encara ara, com el Walden-7, a Barcelona, o a París al barri de Les Halles. A partir de 1981 crea un estudi propi des del que ha treballat per institucions públiques a Catalunya i a França. Doctora en Arquitectura (1972), ha donat nombroses conferències i ha desenvolupat recerques sobre les formes de vida i l'entorn construït. En aquest sentit, val la pena assenyalar les investigacions sobre els espais domèstics i urbans i el seu ús per part de les dones, sent una de les pioneres al nostre país en encetar la perspectiva d'arquitectura i gènere. Ha coordinat el projecte europeu Les dones i la ciutat (1996-99) i ha portat a terme Christine de Pizan, premi 8 de març, una iniciativa per a millorar la seguretat i el confort en l'entorn urbà. Entre les seves passions està també la de la música, que conrea com a compositora amb força èxit, com ho demostren les més de 40 obres que s'han programat tant a Espanya com a l'estranger. ■

El civisme és com l'alegria. S'encomana.

Apunta't al voluntariat

Tens una mica de temps lliure? Tens ganes de fer coses per al teu barri, per a la ciutat? Apunta't al voluntariat i col·laboraràs amb les entitats i associacions que tens més properes en iniciatives de promoció del civisme. Podràs fer accions d'informació i sensibilització i ajudar-nos amb el teu comportament exemplar a mostrar com podem millorar la convivència. Perquè el civisme s'encomana. I perquè totes i tots hi tenim molt a guanyar!

Apunta-t'hi trucant al 010*, a través de la web o directament a la Casa del Món, al carrer de les Tàpies, 1-3.

*Preu de la trucada: 0,55 € / 3 min. o taxaïó.

La mirada mediàtica sobre els maltractaments

Cada vegada més, la societat civil demana al periodisme que tingui en compte els efectes que recauen sobre persones i col·lectius com a conseqüència de la manera com s'informa, per això, un problema com el de la violència vers les dones preocupa a diversos sectors que tracten directament amb les persones afectades. És indubtable que els mitjans han fet visible un problema, com el de la violència contra les dones, que restava ocult, però el cost ha estat la simplificació del problema, convertint-lo en un espectacle més.

Per **Elvira Altés**

Espectacle, morbositat i altres vicis

En els relats periodístics de fets i situacions violentes que s'exerceixen contra les dones es donen algunes característiques similars a la forma com en els mitjans s'expliquen els delictes, o sigui, com un succés inesperat e imprevist, que fuig de la norma i de la normalitat. La construcció noticiosa sembla suggerir que el fet obeeix més a circumstàncies atzaroses que no pas a una situació prèvia on els factors culturals, econòmics, socials i personals hi juguen un paper determinant. Per això, a mesura que ha anat creixent la importància que els mitjans atorgaven al fenomen de la violència, les pràctiques periodístiques que s'hi han desenvolupat,

com les descripcions, les explicacions de sentit, el lèxic i la identificació dels protagonistes, s'han impregnat de l'estil característic de la crònica negra.

Des de la ubicació d'aquestes notícies, a la secció de Societat i al costat d'informacions de successos, fins a l'extensió i disposició en pàgina –sovint en forma de breus quan s'expliquen millores legals o en recursos socials, i en dos o tres columnes quan el fet conté ingredients prou dramàtics–, la jerarquia que un mitjà li atorga no és la mateixa que adjudicaria a un altre problema que afectés a una part important de la societat.

La identificació dels protagonistes es porta a terme de manera desigual, de vegades, amb recursos d'ocultació

Recomanacions sobre el tractament de la violència de gènere als mitjans de comunicació

La ponència de la dona de l'Ajuntament de Barcelona, a través de la que llavors era la seva titular, Lourdes Muñoz, va posar en marxa l'Acord Ciutadà per una Barcelona lliure de Violència vers les Dones, implicant a través de la firma d'un manifest la majoria d'institucions i associacions de la ciutat. El Col·legi de Periodistes de Catalunya, junt amb l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya, es van comprometre en un projecte que pretenia anar més enllà: la redacció d'un decàleg de bones pràctiques per "millorar la qualitat de la informació relativa a la violència de gènere", segons explica la convocatòria, a la que s'hi van adherir 24 mitjans de comunicació de ràdio, televisió i premsa, entre els més importants del país. De març a novembre s'han celebrat set sessions, amb notable assistència dels representants dels mitjans i amb presència de l'Institut Català de la Dona, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, el Consell de la Informació i els gabinets de premsa de la Policia Nacional, Mossos d'Esquadra, Guàrdia Civil i Guàrdia Urbana, que també s'hi han involucrat.

Per primera vegada, s'ha aconseguit que periodistes, institucions, especialistes i fonts informatives s'asseguin al voltant d'una taula i dediquin unes quantes sessions a analitzar les informacions que fan referència a la violència de gènere, amb l'objectiu de redactar unes recomanacions que orientin i aportin solucions periodístiques que en millorin el tractament informatiu. Entre totes les institucions han editat un calendari 2004-05 amb les 12 propostes.

de rostre i veu (als audiovisuals) i escrivint les inicials (a la premsa), però també és freqüent veure les cares colpejades de les dones agredides o els noms i també els cognoms de l'home i la dona a la premsa.

Simultàniament, o potser com a conseqüència de l'espectacularització creixent d'aquest tipus d'informacions, es produeixen alguns fenòmens que val la pena assenyalar, la necessitat d'explicar històries cada vegada més dramàtiques, on la violència es faci explícita amb agressions físiques i crim, s'aparella amb la banalització del fet. Una altra de les característiques habituals en aquestes informacions és el seguiment acrític de les notes de premsa de les fonts policials i judicials, de manera que alguns d'aquests estereotips que mostren a les dones com a mestresses de casa, víctimes passives d'un botxí gelós o embogit per l'alcohol i les drogues, són les imatges que apareixen com a les úniques pràctiques explicatives de sentit que ofereix el periodisme per donar raó d'un fenomen complex, que cada vegada més interroga a la societat des de la categoria d'un símptoma. ■

- 1. Tractar la violència de gènere com a violació dels drets humans i un atemptat contra la llibertat i la dignitat de les persones**
- 2. Seleccionar i diversificar les fonts d'informació**
- 3. Respectar el dret a la intimitat de les persones agredides i la presumpció d'innocència dels agressors**
- 4. Respectar la dignitat de la persona agredida i no mostrar-la mai sense el seu consentiment previ**
- 5. Usar conceptes i terminologia que s'ajustin a la definició dels fets**
- 6. Evitar el sensacionalisme, la morbositat i el dramatisme, tant pel que fa a la forma (imatges) com pel que fa al contingut (missatge verbal) de les informacions sobre violència de gènere**
- 7. En el procés de muntatge, cal escollir només aquelles imatges que aportin contingut. Evitar la concentració de l'atenció en les persones agredides**
- 8. Evitar qualsevol relació de causa-efecte: tant pel que fa a la situació sociocultural com a les circumstàncies personals dels implicats o implicades**
- 9. Contextualitzar la informació**
- 10. No implicar terceres persones relacionades només circumstancialment amb el cas**
- 11. Garantir el seguiment de la informació. S'ha d'informar de la resolució del cas i, si s'escau, de la recuperació de la persona agredida**
- 12. Rectificar qualsevol informació errònia que s'hagi pogut difondre sobre un cas**

Violència soterrada

(o la persistència de la dona "florero" i altres ornaments)

Per **Joana Gallego**

Està molt bé que es facin recomanacions sobre com tractar diferents qüestions socials als mitjans de comunicació, com per exemple les agressions contra les dones, les tragèdies personals o la immigració. És de suposar que a base de repetir algunes qüestions molt bàsiques (respecte per les persones, aprofundiment del context, defugir d'oferir testimonis innecessaris o de burxar en el dolor gratuït), el periodisme anirà incorporant de forma natural, de mica en mica, alguns d'aquests suggeriments. Però, si tot fos tan fàcil, com és que encara és necessària la presència de les dones "florero" en qualsevol programa de televisió? Començant pel sorteig de l'ONCE i acabant per l'*Un, dos, tres*?

La dona jove, atractiva, lleugera de roba, insinuant. La dona, sempre com a un ornament, que serveix per alegrar la vista... de qui? Aquestes dones no parlen, o ho fan poc. No necessiten fer-ho, perquè estan allà per fer bonic.

Les dones hem aconseguit o estem en vies d'aconseguir ser subjectes de ple dret; som a tot arreu, poc a poc anem omplint espais que fins fa poc ens estaven vedats. Avui dia ja no és cap novetat veure dones en qualsevol àmbit de la vida pública o social, fins i tot en càrrecs d'alta representació, per molt que encara a algunes ens sembli que són insuficients. Tanmateix, la persistència de la dona "florero" que no només omple les pantalles, sinó les tanques publicitàries, els anuncis de diaris i revistes. La dona com a objecte de desig. La dona que ofereix el seu cos, la seva disponibilitat... Aquesta tenacitat amb què es presenta el cos nu de la dona, atractiu, jove, irresistible. Em pregunto si tanta insistència no és una invitació a gaudir d'aquest objecte.

Podem fer moltes lleis contra la violència vers les dones, contra les agressions i per fomentar la igualtat i el respecte. I tanmateix aquesta reiteració del cos femení, sempre i per tot arreu, com un recordatori de la possibilitat de plaer, com un premi o un esquer.

La llei i els discursos racionals diuen: "Les dones s'han de respectar", però els cossos nus de les joves que s'exhibeixen des de qualsevol espai mediàtic, ja sigui públic o privat, sembla que diguin, ni que sigui simbòlicament: "Estic disponible".

No sé què s'ha de fer, perquè el problema és molt més profund que el fet de redactar manuals de bones pràctiques. No crec en la censura, ni crec que es pugui aturar aquesta persistent exhibició del cos de les dones ni aquesta violència soterrada. Només em pregunto fins a quin punt no hi ha una contradicció irresoluble entre el discurs racional i el discurs subliminal subjacent en la nostra cultura, i que aquest té —em temo— molta més força i poder per a guiar els comportaments humans que el primer. Si més no, sembla una invitació permanent a gaudir del cos de la dona abstracta, que algú pot tenir la temptació de fer efectiva en una dona real i concreta. I després protestarem, i demanarem més lleis contra la violència, i més seguretat a casa o al carrer. I més codis de bones pràctiques. I mentrestant, per tot arreu ens trobarem envoltats de cossos femenins desitjables, insinuants, provocadors que ens fan enveja de tanta perfecció, que ens recorden amb crueltat la distància que hi ha entre la realitat i la ficció i que continuen contradient el discurs racional. Totes elles, convertides en objectes, sembla que diguin: *cómeme*. ■

Balanc de la comissió de drets de la dona i igualtat d'oportunitats

Les eurodiputades Avilés, Bergaz i Valenciano ens parlen del treball realitzat en aquesta V legislatura, 1999-2004, del Parlament Europeu

La ciutadania europea té una cita el 13 de juny per escollir els seus nous representants al Parlament Europeu. Per això, és oportú fer balanç d'aquesta V legislatura, i conèixer quins han estat els temes prioritaris que s'han tractat en matèria de gènere.

La Comissió de Drets de la Dona i Igualtat d'Oportunitats del Parlament Europeu (PE) és el principal òrgan competent en qüestions d'igualtat entre homes i dones dins de l'Eurocambra. Aquesta V legislatura, que ha estat presidida per la grega, Anna Karamanou, del Partit Socialista, ha comptat amb el treball i la participació de diferents eurodiputades espanyoles, com Mª Antonia Avilés del Partit Popular, Elena Valenciano del Partit Socialista i Mª Luisa Bergaz d'Esquerra Unitària Europea-Esquerra Verda Nòrdica (IUE/IVN).

Al llarg d'aquests cinc anys, molts han estat els temes treballats des d'aquesta Comissió, malgrat que, com apunta l'eurodiputada socialista: "No sempre aconseguim donar-los a conèixer a la ciutadania". Mitjançant els informes d'opinió hem "vigilat", assenyala Valenciano, gran part de la legislació que afecta àrees tan diverses com el treball, l'educació, la política de desenvolupament, la investigació biomèdica. També cal destacar diferents informes sobre salut reproductiva, dones i fonamentalisme, conciliació de la vida familiar i la vida professional, mutilacions genitals femenines...

A més de l'enorme tasca legislativa que s'ha portat a terme, segons Avilés, amb el programa Daphne de lluita contra la violència exercida contra les dones, les criatures i els joves; cal recordar també la revisió de la

Directiva 76/207/CE relativa a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte entre homes i dones en l'accés al treball, a la formació, a la promoció professional i a les condicions de treball o la nova Directiva d'Igualtat en l'accés a béns i serveis, entre d'altres.

De les tres eurodiputades, Mª Luisa Bergaz és la que porta menys temps en aquesta Comissió, ja que encara no fa un any que va substituir la seva companya de partit, Laura González, ara amb responsabilitats polítiques al Principat d'Astúries. Per a Bergaz, aquesta Comissió ha orientat la seva activitat a millorar l'aplicació dels drets de la dona en la Unió Europea (UE) i ha fomentat aquests drets en països tercers, però reconeix que cal encara millorar la legislació actual per tal que es redueixin les diferències entre les dones i els homes en els diferents àmbits.

Mª Luisa Bergaz, IUE/IVN

Elena Valenciano, PSOE

Maria Antonia Avilés, PP

Legislació laboral, paritat i eradicació de la violència

Parlar dels temes que han quedat pendents en aquesta V legislatura ens porta a abordar diferents temàtiques. Per a Mª Antonia Avilés la legislació comunitària en matèria d'igualtat s'havia limitat només a l'àmbit del treball i està clar que la discriminació per raó de sexe no només es produeix en el mercat laboral, sinó també es dona en moltes altres parcel·les de la vida quotidiana i cal tenir-les presents si realment volem aconseguir una veritable igualtat.

Per a l'eurodiputada d'IUE, els nous Estats membres tenen una taxa d'atur que quasi dupliquen la mitjana de la UE. La diferència salarial entre homes i dones és d'un 16% i gairebé no ha canviat massa en els darrers anys. Segons afirma Mª Luisa Bergaz són necessaris majors esforços si es volen aconseguir els objectius de l'Estratègia de Lisboa. La diputada verda arriba a ser contundent quan afirma que, en la propera legislatura, la Comissió de Drets de la Dona haurà d'exigir als Estats membres que compleixin el compromís de reduir, substancialment per al 2010, les

diferències de gènere que existeixen referents a les taxes de treball, d'atur i salaris.

Han quedat pendents, per a la propera legislatura, moltes qüestions que seran decisives en els propers anys, diu Valenciano, com la paritat en la representació política i la possibilitat d'establir una legislació comuna per a tota la UE sobre l'eradicació de la violència de gènere.

La Constitució europea en clau de gènere

A la pregunta de si la futura Constitució Europea recull els drets específics de les dones, Mª Luisa Bergaz, ens parla de què la qüestió de la igualtat està recollida en diversos articles del projecte constitucional, però es lamenta de què, en molts casos, la política que pot corregir les desigualtats es troba encara en mans dels Estats nacionals i que molts d'aquests governs no tenen els mitjans o la voluntat política suficient per eradicar totalment aquesta desigualtat.

Si en el text inicial només es parlava del concepte d'igualtat sense especificar, posteriorment es va aconseguir introduir una referència específica a la igualtat, assenyala l'eurodiputada del PP.

Per a Elena Valenciano, representa un avenç important en qüestions d'igualtat entre homes i dones respecte altres Tractats europeus i, alhora, destaca també la pressió que han fet els grups de dones organitzats per aconseguir el text que encara s'ha de millorar i aprovar.

Sens dubte, un gran repte recent ha estat l'ampliació de la Unió Europea de 15 a 25 països. I davant d'aquest fet la Comissió dels Drets de la Dona ha insistit sempre en què l'adopció del patrimoni comunitari, referent a la igualtat entre homes i dones, havia de ser una condició imprescindible per a l'adhesió d'aquests nous països, explica Avilés. També, com assenyala, Bergaz, el PE és conscient de què es tracta de països de trànsit, destí i procedència en el tema del tràfic de dones per a la prostitució i, per això, proposa ajuts de la UE com els programes Stop i Daphne. D'altra banda, Valenciano, reitera la necessitat d'avançar en tot el que té a veure amb els drets sexuals i reproductius de molts grups de dones que, dins de la Unió, presenten greus problemes. ■

Alicia Oliver - Mª José Ruiz

Xarxa Europea de Dones Periodistes

350 milions de ciutadans i ciutadanes de la Unió Europea escolliran 732 diputats i diputades com als seus representants al PE, dels quals 50 seran espanyols

Eleccions Europees: un vot per Europa

Les eleccions europees acostumen a ser les que menys participació ciutadana atreuen. En les eleccions de 1999, la xifra d'abstenció, a tot Europa, va ser d'un 50%. Al nostre país, aquesta xifra va ser molt més baixa, ja que un 64% de la població va anar a les urnes, sens dubte, motivats pel fet de que coincidissin les eleccions municipals amb les europees i, fins i tot, en algunes comunitats, amb les autonòmiques. En aquesta VI legislatura només tenim un únic objectiu, escollir qui ens representarà al PE, i això fa pensar que la implicació ciutadana serà més baixa.

Els grups majoritaris PP, PSOE i IU presenten un total de dones que apareixen distribuïdes així: en la candidatura presentada pel Partit Popular són 18. Si ens quedem amb els primers 25 noms de la llista hi veurem que només 7 corresponen a dones. Crida l'atenció veure noms que, fins ara, ens han resultat familiars en la política nacional, concretament dues exministres, Pilar del Castillo i Ana Mato, i l'expresidenta del Congrés dels Diputats, Luisa Fernanda Rudi. En l'anterior legislatura, aquest partit tenia un total de 27 eurodiputats dels quals 10 eren dones.

En la candidatura del Partit Socialista, 24 són dones, i entre els 25 primers noms de la llista, 11 corresponen a dones. Aquest partit va aconseguir 24 eurodiputats l'any 1999, dels quals 10 van ser eurodiputades.

La llista presentada per IU aporta un total de 25 dones. Aquesta formació va obtenir 4 escons, un d'ells per a 1 dona.

Si en les últimes eleccions europees ens congratulàvem perquè dues dones eren Caps de llista, Loyola de Palacio (PP) i Rosa Díez (PSOE), no ha estat el cas en aquesta ocasió. També ens felicitàvem perquè, poc a poc, semblava que s'anava incrementant el nombre d'eurodiputades en el PE. L'any 1993 n'hi van haver 21; el 1999, 22; i el 2004, quantes seran? ■

La feminització en l'ha com

Pinzellades d'humanitat

Per **Santiago Vidal i Marsal***

Un dels factors de canvi més visibles en la carrera judicial en els darrers 10 anys, és la progressiva presència de jutgesses i fiscals. En un món on, fins fa poc, el gènere dels seus actors principals era aclaparadorament masculí, la dona ha anat demostrant que pot desenvolupar qualsevol tasca de responsabilitat tant bé o millor que els homes. De fet, en el rol dels advocats i procuradors ja fa temps que és així, i ningú se n'estranya pas. Ara els ha tocat el torn a les jutgesses. Cal recordar, que en els darrers cinc anys, gairebé un 67% dels nous jutges i fiscals que han sortit de l'Escola Judicial són dones.

Cal preguntar-nos si aquesta renovació és només estètica o si la sensibilitat i el prisma d'anàlisi, des del qual s'estudien els casos que arriben a un tribunal de justícia, són els mateixos o distints pel sol fet que sigui una dona la que ha estat designada per a resoldre el conflicte humà que tota causa judicial porta implícit.

He de confessar, que des d'una perspectiva constitucional la resposta a aquesta pregunta només pot ser una: la llei és igual per a tothom, i en conseqüència, el ciutadà té dret a que el seu cas sigui analitzat, valorat i resolt d'idèntica manera amb independència del gènere masculí o femení de la persona encarregada de donar-li resposta en clau de tutela judicial efectiva. De cap altra manera podem interpretar els arts. 24 i 117 de la Carta Magna. Tanmateix, seria d'una ingenuïtat aclaparadora pensar que els factors subjectius dels operadors jurídics no influeixen gens ni mica en la presa de decisions.

No tinc cap dubte que si estem jutjant un delictes de caire econòmic (per exemple, un robatori, o una estafa) la incidència del factor gènere en la composició del tribunal serà irrellevant. Però quan allò que estem jutjant sigui un delictes relacionat amb la violència domèstica o amb la llibertat sexual, per posar dos exemples d'actualitat, potser la cosa ja no està tant clara. No hem d'oblidar, que -dins els marges de la legalitat- hom pot adoptar decisions que sancionin de forma més o menys greu determinades conductes il·lícites, i alhora pot deixar en situació de desemparament a qui no s'ho mereix. Aquesta és la gran dificultat de l'exercici de la funció judicial: interpretar la llei com a eina idònia per a fer justícia, no pas com a venjança.

Els sóc ben sincer, si afirmo que em donaria per satisfet en comprovar que el progressiu accés de la dona a l'àmbit judicial està incidint en el tracte a les víctimes. I amb això no vull dir pas que la resposta punitiva vers als agressors hagi de ser més dura que la que fins ara hem aplicat els jutges i fiscals de sexe masculí. No ha de ser pas aquesta la reacció d'un poder democràtic. Allò que al meu modest entendre serveix per a mesurar l'abast d'aquest vent nou i fresc que està entrant en el món judicial gràcies a la feminització numèrica dels seus membres, es l'actitud vers al ciutadà. El respecte en el tracte, la puntualitat en els senyalaments, la comprensió vers als perjudicats, la claredat expositiva en els arguments, són expressions externes de la tutela judicial, i he de confessar amb enuig que els homes no sempre hem estat a l'alçada que ens correspon en aquesta matèria.

En tots els col·lectius hi ha de tot, és clar, però quantes més dones hi ha en els tribunals de justícia, més es nota la pinzellada d'humanització de la nostra feina. I no cal dir que aquesta lloable tendència no està en absolut renyida amb la qualitat de les resolucions. Ans al contrari, ens fa a tots més mereixedors de l'aprovació dels ciutadans. Ara ja només cal que aquesta tendència es consolidi i que, ben aviat, tant al Tribunal Suprem com al CGPJ hi hagi una desitjable paritat d'homes i dones competents. ■

*Magistrat de l'Audiència Provincial de Barcelona. Sala 10 penal.

La Justícia portat canvis?

Il·lustració **Pilarin Bayés**

Dones a la judicatura

Per **Montserrat Comas d'Argemir***

La incorporació de la dona a la Carrera Judicial és ja un fet irreversible. Actualment, dels 4.421 Jutges i Magistrats de tot el territori nacional, 1.916 són dones, és a dir, un 43%. És ja una professió feminitzada, malgrat que va estar legalment prohibida a Espanya fins el mes de desembre de 1966. La primera dona que va accedir a la toga ho va fer en el mes de desembre de 1977, ja fa vint-i-sis anys. Això ha servit per a què es visualitzi en la Judicatura la paritat de sexes que hi ha a la societat i, en conseqüència, a què s'expressi l'especial sensibilitat que les dones aportem en tots aquells temes que afecten a dret constitucional a la igualtat. És evident que les lleis s'han anat modificant per ajustar-se al principi de no discriminació en funció del sexe proclamat en la CE, però la jurisprudència ha anat canviant, fent-se més permeable, gràcies a la participació de les dones a la judicatura. I, encara que en la solució dels conflictes sotmesos a la jurisdicció hi ha dones que reproduïxen els models culturals sexistes, molt interioritzats i arrelats a la nostra societat, no hi ha dubte que moltes magistrades estan aportant a les sentències, i altres a resolucions judicials, l'anàlisi i l'aplicació del dret des de la perspectiva de gènere.

Malgrat tot, en els llocs rellevants de la cúpula judicial les dones no estem representades. Per començar, en el propi CGPJ hem passat de cinc a dos –de les quals cap ha estat proposada per la majoria parlamentària conservadora; en el Tribunal Suprem, de 98 Magistrats, només dos són dones. De les 17 presidències de Tribunals Superiors de Justícia cap està ocupada per magistrades. De les cinquanta Audiències Provincials, només quatre tenen al capdavant dones. En resum, la presa de decisions judicials i governatives dels màxims òrgans jurisdiccionals està en mans masculines. Li correspon a l'actual Consell del Poder Judicial –l'òrgan de govern dels Jutges– fer en el futur una cosa que no està fent: una aposta decidida per a la promoció de dones, que en igualtat de mèrits i capacitat amb els homes, siguin promocionades al Tribunal Suprem i als òrgans governatius de la Carrera. Aquest és el gran repte del segle XXI per aconseguir una participació equilibrada de la dona i de l'home en el procés de presa de decisions, en els llocs rellevants. Ens queda, en aquest sentit, un llarg camí per recórrer per assolir la plena igualtat, sobretot per a transformar la jurisprudència, la qual es conforma en màxim òrgan jurisdiccional espanyol, al estar-se forjant amb la participació només de dues dones. ■

*Magistrada i Vocal del CGPJ

FOTO ESTHER SARROMA

SÍLVIA GÜELL,
delegada d'Amnistia Internacional
a Catalunya

**“La violència
contra les dones
empobreix
tota la societat”**

Com a professora de secundària, coneix molt bé el paper clau de les escoles en la sensibilització dels infants pels drets humans. Sap que treballar per la justícia passa per la denúncia. I la solidaritat, per l'actuació. Abans de lamentar-se, opta per treballar dia a dia. Perquè durant els 12 anys que porta vinculada a Amnistia Internacional té clara la importància de l'efectivitat en la tasca solidària davant del cúmul d'informació que ens arriba sobre guerres, pobresa i violacions contra la dignitat humana.

“Davant la injustícia, cal actuar”

Amnistia Internacional ha encetat una campanya global amb l'objectiu d'acabar amb la violència de gènere. Durant un mínim de dos anys treballareu de forma incisiva en la denúncia de la vulneració dels drets de les dones, una xacra social universal. Com esteu duent a terme aquesta feina i quines dificultats hi trobeu?

A Amnistia Internacional estem acostumats a fer feines difícils, perquè en aquests moments defensar els drets humans no és gens fàcil. Denunciem dos casos extrems: la violència en l'àmbit familiar i en els conflictes armats. En aquest últim cas, les dones són especialment vulnerables perquè les violacions són un arma de guerra per a debilitar i deshumanitzar la població civil.

Com treballem per a canviar aquest trist panorama mundial?

En els últims 15 anys s'ha aprovat tota una sèrie de pro-

tocols i convenis internacionals que reconeixen els drets de les dones i que molts països han signat. Però, tot i això, no tots els apliquen; de manera que nosaltres demanem i recordem als estats que adaptin aquestes normatives al seu propi país per tal de garantir els drets econòmics, socials, culturals, civils i polítics de les dones.

En què consisteix la vostra actuació al nostre país?

Exigim a les administracions que revisin la legislació actual, que no compleix en tots els casos la normativa internacional. Destaquem la vulnerabilitat de dos grups: el de dones immigrants indocumentades –a qui se'ls nega l'accés a llars de dones i a un advocat d'ofici- i el de les dones rurals –amb menys accés a les xarxes de protecció de víctimes. És molt important que s'investiguin tots els casos de violència contra les dones, que es sancioni a les persones causants, que es desenvolupin mecanismes de control als agressors i protecció judicial a les víctimes, que es faci un seguiment i es treballi en la reparació psicològica i social de les dones afectades, i que s'eduqui en la prevenció. En aquest sentit, els estats tenen molt a fer. Han de prevenir la discriminació de les dones i, per tant, potenciar el seu poder social i cultural.

Amnistia Internacional denuncia que en una sentència de maig de 2003, el Tribunal Suprem espanyol es va negar a reconèixer que l'Estat sigui responsable de protegir les dones en l'àmbit familiar...

Aquest és un exemple d'incompliment de la normativa internacional. Perquè l'estat és responsable no només

de la violència contra les dones per part d'agents estatals, sinó també de la que es produeix per part de particulars, especialment en l'àmbit familiar. Nosaltres demanem a l'estat espanyol un pla integral, que ja s'ha compromès a dur-lo a terme. Però volem que no s'oblidin d'aquests dos sectors més vulnerables: les dones immigrants i les dones rurals.

Quin és el camí que han de seguir les administracions?

Adaptar la societat a les necessitats de les víctimes. No s'inverteix prou, perquè les dades continuen augmentant: respecte el 2002, en el 2003 s'ha incrementat en un 60% el número de víctimes de les seves parelles, moltes d'elles durant el tràmit de divorci o separació. S'està dient a les dones que denunciïn, però al mateix temps no se'ls dóna prou suport social ni psicològic i les mesures judicials no acaben de funcionar. Això fa que encara se sentin soles per a encarar una situació tan difícil.

Aquesta manca de protecció fa que moltes víctimes mantinguin el seu silenci?

Es calcula que el 80% de les violacions als drets de les dones no es coneix, perquè no arriben a la llum pública. Són víctimes invisibles que estan insegures en el seu propi àmbit familiar. Hem de sentir la veu de les dones víctimes de la violència. Cal que ens aportin la seva perspectiva, perquè són agents de canvi social.

Quin paper han de tenir les escoles davant d'aquesta realitat?

Tenim molt clar que l'educació a nenes i nens en drets humans és una tasca de sensibilització molt important. Cal destacar que la nostra campanya està feta per dones i homes, i està dirigida a dones i a homes. És important també la imatge de l'home en la defensa de la igualtat de gèneres.

Com fer prendre consciència de la importància d'eradicar la violència de gènere?

La violència contra les dones empobreix tota la societat, des del punt de vista econòmic i social. Per aquesta raó, aconseguir la igualtat és un benefici per a tothom.

Com es materialitza la vostra campanya de sensibilització?

Hem organitzat una exposició sobre la violència a les dones en tots els àmbits i que oferim als ajuntaments de tot Catalunya. Sis d'ells ja ens han mostrat el seu interès. També fem el que anomenem accions urgents per ajudar víctimes concretes. Hem creat postals que descriuen diferents casos reals d'arreu del món, com el d'una espanyola assassinada pel seu marit. Oferim

FOTO ESTHER SANROMA

aquestes postals i demanem a la gent que les enviïn als governs corresponents per a què investiguin el cas i reparin les víctimes.

Com més casos de violacions de drets pateixin les dones d'un país pitjor és l'estat de salut democràtica de la societat a la qual pertanyen?

Està demostrat que en els països militaritzats després d'una guerra augmenta la vulneració dels drets de les dones. Per exemple, en un estudi nostre sobre la realitat que es viu a Kosovo es documenten abusos contra dones i nenes com segrestos i negació de la llibertat de circulació, que sovint també suposa restriccions com la retirada de documents d'identitat i de viatge. Aquestes dones i nenes són sovint víctimes de maltractaments: tortures, violacions i amenaces. En aquest país, la prostitució forçada és una de les formes de violència contra les dones més generalitzada.

Davant d'aquesta realitat desigual i injusta, què convé que faci la ciutadania? Què caldria que féssim nosaltres des d'aquí?

Hem de treballar per canviar això. Davant la injustícia, cal actuar. La responsabilitat és de tots i com més gent ens sumem a aquest missatge, millor. La violació dels drets de les dones és un fet universal. Només varien les formes: mutilacions de clitoris, avortaments selectius, infanticidis, violacions, maltractaments i manca de protecció legal, desigualtat social, privació de sanitat, etc. Tots hem de prendre consciència.

Quin paper han de jugar els mitjans de comunicació a favor de la igualtat?

Actualment hi ha una distorsió de la imatge femenina, generada pels mitjans audiovisuals, i que relega la dona a un paper social secundari. Tots tenim una responsabilitat en això. ■

Aurora Anton

“És important la imatge de l'home en la defensa de la igualtat de gèneres”

CAP A LA PLENA CIUTADANIA

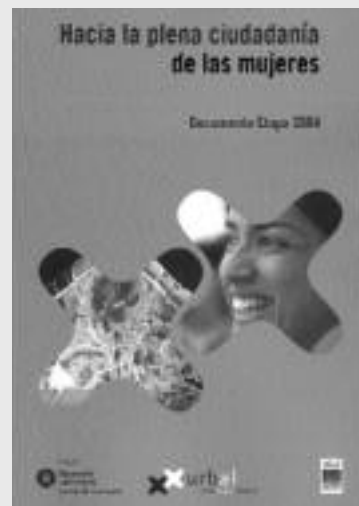
La participació femenina en el govern de les ciutats convoca 138 països d'Amèrica Llatina i Europa en l'encontre del programa URB-AL

L'auditori de La Pedrera era ple de gom a gom, majoritàriament de dones, tot i que també hi havia uns quants homes. Venien de 138 països diferents, d'Amèrica Llatina i de la resta d'Europa, amb l'objectiu de treballar del 21 al 23 d'abril sobre el tema "La promoció de les dones en les instàncies de decisió local", aglutinades dins la xarxa 12 del programa URB-AL (un programa de la Comissió Europea que compta amb altres xarxes temàtiques). La Diputació de Barcelona lidera la Xarxa 12 des del Gabinet de Relacions Internacionals que dirigeix Dolors Renau.

URB-AL és un programa de cooperació descentralitzada cofinançat per la Comissió Europea, que s'adreça a les ciutats de la Unió Europea i d'Amèrica Llatina, però també a altres actors relacionats amb el desenvolupament local com Universitats, ONG o associacions. El programa es basa en l'intercanvi mutu d'experiències entre els participants que es diuen socis, i que s'agrupen al voltant d'un o diversos temes relacionats amb la ciutat.

Algunes d'aquestes xarxes temàtiques que ja estan vigents són: Pressupostos participatius, liderat per Porto Alegre; Societat de la informació, que coordina Bremen o La lluita contra la pobresa urbana, per Sao Paulo, per posar només tres exemples. En aquests programes se'ls identifica per un número de Xarxa, que en el cas URB-AL és el 12. Aquesta xarxa, com l'anomena la Comissió Europea, pretén la promoció de les dones a l'àmbit local i s'hi ha adherit prop de 200 socis, un 60% dels quals són d'Amèrica Llatina i el 40% restant d'Europa.

Fa just un any que s'iniciava URB-AL-12, amb un primer document anomenat Diagnòstic, que recollia les

realitats jurídiques, polítiques i econòmiques dels països socis, que a URB-AL-12 estan representats pels ajuntaments i entitats locals. La primera trobada de treball es va celebrar a El Salvador, on es van produir 14 projectes, tres dels quals ja han estat aprovats per la Comissió Europea, mentre els altres 11 estan en període de presentació.

Els eixos que van vertebrar la trobada, i que es van treballar després són: Estratègies per fomentar la participació de les dones en la presa de decisions a l'àmbit local; consolidació del lideratge; la planificació de polítiques per la igualtat des de la perspectiva de gènere; un nou disseny de les ciutats des de la mirada de les dones; formació política de les dones i una visió de gènere en els mitjans de comunicació.

Les aportacions de les expertes

En la sessió inaugural, d'URB-AL12 van intervenir diverses especialistes que van donar arguments de molta utilitat per l'elaboració dels futurs projectes i per facilitar el treball dels tallers. La filòsofa Amèlia Valcárcel es va referir als Drets de ciutadania de les Dones, partint d'una anàlisi històrica del moviment feminista.

Carmen Martínez Ten va parlar del que podem dir que va ser el tema estrella de les jornades: la transversalitat, és a dir, l'enfocament integrat de gènere en les polítiques locals. Va destacar la importància de proposar la transversalitat per dalt, des dels òrgans directius o de decisió, donant pautes ben pedagògiques per aconseguir la presència de les dones en els llocs de decisió del món local. També va denunciar que en ocasions s'ha utilitzat el discurs del *mainstreaming* per suprimir recursos destinats a les polítiques específiques per les dones. La seva proposta és combinar la transversalitat i les polítiques específiques, fent-les complementàries i coherents.

L'excomissària europea, ministra i diputada danesa, Helle Degn, va aportar l'experiència de la pràctica tant al seu país, com al Parlament Europeu, i també en el Consell de Països Bàltics. Va assenyalar que "les lleis electorals i els mitjans de comunicació, en general, representen obstacles per la participació de les dones, però que la confiança d'aquestes i l'assumpció d'una estratègia pròpia, com l'objectiu d'eliminar el frau i la

FOTO ESTHER SANCOMA

Dolors Renau, a la dreta de la imatge

Inauguració de les jornades de la Xarxa 12 del programa URB-AL

corrupció dels poders locals, poden ser les grans eines per aconseguir la participació paritària”.

A la segona taula va intervenir la professora de la Universitat d'Oviedo, Alicia Miyares, amb el seu estudi sobre la permanència de les dones en el Congrés del Diputats, que en relació als homes resulta molt més curta, una legislatura de mitjana, mentre que la dels homes és de tres o més. La regidora de Tampere (Finlàndia) Riitta Ollila i l'alcaldessa de Campiñas (Brasil) van relatar dues experiències en països ben diferents. Més i millors serveis socials a Finlàndia, lluita contra la pobresa a Brasil.

Els dos dies restants les i els participants es van traslladar al recinte Flor de Maig de la Diputació de Barcelona i és van dividir en diversos tallers que tractaven diferents aspectes, com ara la democràcia paritària a la ciutat o com organitzar activitats que fomentin la ciutadania activa de les dones. Un altre taller, per cert molt concor-

gut, va ser Les dones en la planificació de la ciutat, en el que es pretenia desenvolupar projectes per implicar les dones i la població en general en la planificació urbana i ambiental, proposant iniciatives que comprenguin la planificació i disseny de l'habitatge i el transport.

Tot i que a la sessió de cloenda es van llegir les conclusions, el treball continuarà fins que cada ciutat (o grup de ciutats) hagi elaborat el seu projecte concret. De moment, de les jornades de Barcelona en van sortir 13 projectes, entre els quals són majoritaris els de disseny de polítiques de gènere a l'àmbit local. A més a més, la xarxa 12 del programa URB-AL fa un intercanvi constant de documentació i experiències via digital. Han començat a crear el centre de recursos virtual que es gestionarà des del Centre Francesca Bonnemaisson i tenen un Pla de formació política per a dones electes que està molt sol·licitat. ■

Montserrat Puig

PROMOCIÓ A LES INSTÀNCIES DE DECISIÓ LOCALS

L'Ajuntament de Terrassa, junt amb d'altres ciutats llatinoamericanes, presenten un projecte de formació política dins la xarxa 12 de URB-AL

La formació política de les dones i la promoció de la visió de gènere en els mitjans de comunicació és una de les grans àrees de treball en les que la Regidoria de Promoció de la Dona de l'Ajuntament de Terrassa, junt amb la Regidoria de Cooperació i Solidaritat de Tecoluca, (població líder), Ayutuxtepeque, Cojutepeque d'El Salvador, Chinandega de Nicaragua i Ojojona, Santa Rosa de Copán i Sábana Grande d'Hondures, presentem un projecte per elaborar un pla de formació política que ens portarà a desenvolupar programes i materials per a capacitar les dones com a ciutadanes actives, alhora que líders socials i polítiques. Una formació necessària si volem tenir una major presència i capacitat de decisió no només als governs locals, sinó en totes aquelles instàncies on sovint hem quedat relegades i en les que es fa imprescindible participar per incorporar la visió de gènere a tots els àmbits de la societat.

Partirem de les experiències i realitats polítiques de cada un dels municipis que hi col·laborem, i crearem les mecàniques de coordinació amb altres organismes no governamentals. Establirem un marc d'intercanvi entre els diferents socis i elaborarem propostes polítiques per incorporar mesures de paritat i de participació de les dones.

Crec que aquest projecte pot donar un impuls a les polítiques de gènere de Terrassa. D'altra banda, conèixer de prop les experiències d'empoderament i autoritat de les companyes d'Amèrica llatina pot enriquir-nos àmpliament com ja vàrem poder comprovar al Seminari de Barcelona, el passat mes d'abril. ■

Fabiola Gil

Regidora de Promoció de la Dona
Ajuntament de Terrassa

LA SALUT: UN NOU REPTA POLÍTIC

LES DONES DE LA CIUTAT DE BARCELONA PRESENTEN UN PITJOR ESTAT DE SALUT QUE ELS HOMES, SEGONS UN ESTUDI SOBRE LA POBLACIÓ DE 25 A 64 ANYS

Un dels principals objectius de la Regidoria de Dona i Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona és millorar el coneixement de la situació de la salut de les dones i promoure'n la investigació sobre aspectes específics. És per aquest motiu que, conjuntament amb l'Observatori Barcelona, es presentarà l'"Enquesta de Salut de Barcelona 2000. La població de 25 a 64 anys".

La salut de les dones, al igual que la majoria de qüestions relacionades amb el cos femení, ha estat sovint silenciada. És cert que s'ha investigat des del punt de vista reproductiu, però la salut és molt més: inclou la salut mental, la salut laboral, la sida, les drogodependències, l'educació sexual, els trastorns de la conducta alimentària, l'estrès i tots aquells obstacles psicosocials que impedeixen gaudir d'una vida de qualitat.

Aquest silenci ha comportat que, fins fa poc, la recerca i els estudis sobre la salut de les dones fossin gairebé inexistents, ja que es considerava que els problemes de salut de les dones eren els mateixos que els dels homes.

Tanmateix, per poder analitzar les desigualtats de gènere en salut, a part de les diferències biològiques entre ambdós sexes, cal considerar altres elements com són la situació laboral, els rols familiars o la classe social, que signifiquen en bona mesura el fet que les dones, malgrat la seva superior longevitat, presentin un pitjor estat de salut, tal i com reflecteixen la majoria dels indicadors d'aquest estudi.

Tot i la incorporació de les dones al mercat laboral, no hem d'oblidar que en l'àmbit privat són elles les que continuen encarregant-se de les exigències familiars i aquesta doble presència té una clara incidència amb la salut i la qualitat de vida de la població femenina. És per tot això que cal un enfocament que contempli la salut integral des d'una perspectiva multidisciplinària que tingui en compte l'especificitat i diversitat de les dones. ■

Regidoria Ponent de Dona i Drets Civils
Ajuntament de Barcelona

L'AJUNTAMENT DE CORNELLÀ HA POSAT EN MARXA EL PLA QUE INTERRELACIONA LES POLÍTIQUES DE DONA I LES DE SALUT

Des del Departament de Salut Pública es treballa de manera transversal i, en aquest sentit s'ha elaborat un programa que té com a objectiu promocionar i fer un seguiment de la salut de les dones en aquells aspectes de major risc.

Els objectius són:

- a) **Potenciar la promoció de la salut en les dones;**
- b) **Educar estils de vida saludables;**
- c) **Donar recursos i habilitats;**
- d) **Estudiar associacions entre formes de treball i salut.**

Per assolir aquests objectius s'han programat un seguit d'accions entre les quals assenyalam:

- La promoció i el desenvolupament de programes de salut específics per a les dones joves i adolescents: prevenció de la sida, una educació afectiva sexual, informar per uns embarassos no desitjats...

- La promoció i el desenvolupament de programes salut per als i les joves que es faran en els IES.

- Educar per una alimentació sana i equilibrada per evitar malalties com l'anorèxia i la bulímia.

- Prevenció del tabaquisme. Posada en marxa del programa *Dona no t'esfumis*. Estudis epidemiològics sobre el tabac indiquen que aquest hàbit s'incrementa molt en les dones. La proporció de dones joves fumadores iguala a la dels homes, tot i que elles ho fan en menys quantitat.

- La prevenció de l'asma, associada a l'exposició als productes de neteja.

L'Institut Municipal d'Investigacions mèdiques ha estudiat més de 5.000 dones per determinar el risc que tenen de patir asma les persones que fan treballs de neteja a casa i/o a empreses.

- Realització de l'enquesta de salut de la població de Cornellà feta per L'Institut Català d'Oncologia. Els resultats d'aquesta enquesta permeten planificar els programes que cal endegar per millorar la salut de les dones. ■

Ajuntament de Cornellà
Pla Transversal d'Igualtat

TRANSVERSALITAT, UNA VIA D'ACCIÓ

Sant Boi és un dels pocs Ajuntaments catalans que pretén implementar el concepte d'igualtat a tots els àmbits d'actuació

L'equip de govern de l'Ajuntament de Sant Boi, en l'actual mandat, ha creat la ponència de programes transversals, de la qual en depenen els àmbits de *Dona, Cooperació i Solidaritat, immigració, consell de ciutat, infància, adolescència, joventut i gent gran*. Això no vol dir que ara comencem a apostar pel treball transversal, ja que aquest es va iniciar fa 4 anys, sinó que anem avançant. Adequar l'estructura administrativa a aquest nou estil de treball és complex però alhora apassionant i engrescador. Des de l'àmbit *Dona* és des d'on s'ha vist més la necessitat de la implicació de tot-hom per aplicar vertaderes polítiques d'igualtat. Per tant, a partir d'aquesta opció, hem dissenyat un pla d'actuació que preveu accions al voltant dels següents eixos:

INFORMACIÓ, ORIENTACIÓ I ASSESSORAMENT.

El servei **T'escoltem dona** facilita assessorament individual, grupal i/o atenció psicològica. L'assessoria jurídica és un altre servei gratuït a l'abast de les dones.

CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE. Sant Boi és pionera en la posada en marxa del circuit local d'atenció a les dones víctimes de violència. Funciona un telèfon gratuït les 24 h que atén situacions de maltractaments.

SENSIBILITZACIÓ: Convocatòria de la beca d'Història local de les dones. Participació en l'observatori de gènere i comunicació, celebració del 8 de març, del dia internacional per la salut de les dones, del dia contra la violència... coorganització del Concurs de novel·la per a dones Delta i col·laboració amb el Programa Dona de la UPC.

FORMACIÓ: cursos per als i les professionals del circuit de violència, per al teixit associatiu, per als joves, així com tallers de recuperació de la memòria històrica, de creixement personal i de noves tecnologies.

PARTICIPACIÓ. El Consell Municipal de la Dona és l'òrgan participatiu, amb les comissions de treball de salut, violència, tic's, l'edició de la

revista...

Per dur a terme aquestes línies de treball hem establert col·laboracions amb Universitats, professionals de diferents disciplines, així com amb les administracions supramunicipals. També estem fent una diagnosi sobre la situació i condicions de vida de les dones de Sant Boi, que ens ajudarà a dissenyar amb més precisió les polítiques d'igualtat. ■

Amor del Àlamo

Regidora ponent de polítiques transversals

- Em subscric a la revista *Dones* pels quatre números de l'any 2004 per l'import total de 10 €
- M'interessa l'oferta especial dels primers 13 números de la revista *Dones* per un import de 25 € + despeses d'enviament
- Autoritzo a l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya perquè carregui al meu compte o llibreta l'import:
- la subscripció anual 10 € dels 13 primers números 25 € + despeses d'enviament

Nom _____
 Cognoms _____
 Adreça _____
 Població _____ Codi postal _____
 Telèfon _____
 Adreça electrònica _____

Forma de pagament mitjançant rebut domiciliat al meu compte número _____
 del banc o caixa _____

Ens podeu tornar aquesta butlleta per correu postal, per fax al **93 317 83 86**
 o bé per correu electrònic: **adpc@adpc.cc**

EMPRENEDORES EN MARXA

El Fòrum Nord de Barcelona Activa incentiva els projectes tecnològics de negoci per ajudar a consolidar empreses

Auditories Tècniques BCN va quedar l'any 2003 finalista en el premi a la Dona Emprenedora. Convocatòria anual organitzada per Barcelona Activa per estimular i divulgar les iniciatives de les dones en la creació de llocs de treball

El Fòrum Nord és un centre d'empreses tecnològiques i innovadores de Barcelona Activa que té com objectiu afavorir la competitivitat de les empreses fomentant la innovació, en un entorn de cooperació amb serveis compartits, la interacció amb el món universitari i la cultura empresarial avançada.

Les empreses instal·lades en aquest centre gaudeixen d'espais i infraestructures de qualitat, de serveis administratius i logístics, i de formació, informació i assessorament.

Per poder accedir-hi només cal ser una empresa que faci més de 18 mesos que es va crear, que es dediqui a una activitat relacionada amb la tecnologia i que no necessiti més de 200 m².

Aquest és el cas de l'empresa Auditories Tècniques BCN. Es tracta d'una empresa de serveis dirigida a la indústria sanitària i als laboratoris d'anàlisi. El seu principal objectiu és el d'assegurar la qualitat del producte final i el grau de compliment de la normativa vigent de cada empresa en tot el procés tant pel que fa al control del producte, com en els dissenys, l'elaboració i la manipulació.

Substituir l'agressivitat per la cordialitat

Quatre són les persones que varen tenir la iniciativa de negoci i com diu Montserrat Montblanch: "Nosaltres no teníem ni idea de com fer funcionar una empresa, ni com facturar, ni de quina manera cercar clients. Nosaltres coneixíem el sector, perquè treballàvem en una altra empresa, fins que vam rebre una baixa incentivada i vam engegar entre els quatre Auditories Tècniques Bcn". Montblanch, com a sòcia de l'empresa, continua explicant: "És a Barcelona Activa on ens van ensenyar com fer un pla d'empresa, com introduir-nos en el món empresarial i, en definitiva, com organitzar la nostra idea de negoci".

Anna Ferreiro, una altra de les sòcies, porta el dia a dia de l'empresa. És biòloga i reconeix que és necessària la discriminació positiva, perquè les dones s'introdueixin en alguns sectors econòmics i socials, però també comenta que de vegades no li agraden iniciatives o convocatòries d'algunes administracions, perquè, segons diu "els falta respecte i tracten les dones com si fossin tontes".

Ferreiro, que ha treballat com a química, assegura que uns anys abans no haguessin pogut conciliar l'empresa i la vida familiar: "Quan nosaltres vam començar els nostres fills ja eren grans".

Defensen el seu estil conservador de fer negoci, que es concreta amb la màxima: cap crèdit, ni cap despesa que no es pugui pagar en metàl·lic, a més de molta formació i utilització de les tecnologies de la informació per contactar i mantenir la clientela.

La seva forma de fer és la d'un creixement lent i segur, sense riscos, substituint l'agressivitat comercial per la cordialitat i el servei: "Nosaltres tenim un tracte afable amb la competència i parlem amb tothom". Opinen que aquest estil de fer negoci és característic de les dones, "sense riscos ni competències".

Mensualment editen un butlletí *Online*, en el qual donen notícies del sector, novetats legislatives, bibliografia...

Enguany compleixen 10 anys i les seves oficines estan al Fòrum Nord des que es va inaugurar, a l'abril de 1995. Troben que les prestacions que obtenen en aquestes instal·lacions són molt avantatjoses, ja que amb els mínims costos disposen de serveis administratius de molta qualitat, recepció, atenció telefònica, tramesa de correu, etc., a més d'assessorament en temes de gestió empresarial quan ho necessiten. ■

FOTO ESTHER SANROMA

Montserrat Montblanch i Anna Ferreiro, sòcies de l'empresa Auditories Tècniques BCN, davant l'edifici Fòrum Nord, on tenen la seva oficina.

Carolina Barber

A càrrec de **La Cantant Calva**

Posem de cara a la paret:

- Telefónica Movistar
- Diari *Avui*

Els que manen i les subordinades

Telefónica Movistar, empresa patrocinadora del Fòrum Universal de les Cultures 2004, també patrocina el sexisme i el paper de la dona subordinada a l'home. En un gran anunci de pàgina sencera de diari apareixen, en les darreres setmanes, les meravelles d'un escriptori informàtic on hi ha tres dones i dos homes en una febril activitat, amb una clara divisió de papers. Els homes són els caps, les dones les subordinades, les que duen i porten els papers. Els homes tenen la iniciativa, les dones aparenten la submissió. Als homes se'ls representa amb la tecnologia com a element diferenciador, a les dones amb l'antigalla dels arxivadors.

L'anunci mostra, a la part superior dreta, el logotip del Fòrum 2004, i això permet interpretar que aquella trobada per a la igualtat i la no discri-

minació entre races avala el sexisme publicitari. Si Telefónica paga, els importa ben poc el sexisme, no? Ens trobem amb un Fòrum molt interessat per les formes, però molt poc pel fons. Perfecte!■

Boicot a l'*Avui*, un diari que ens insulta

Diu una vella màxima periodística que els fets són sagrats i les opinions, lliures, per això no provarem de dir, ni tan sols insinuar, que el diari *Avui* no pot tenir entre els seus col·laboradors i col·laboradores aquelles persones que signen les seves columnes amb les idees i les propostes que més els abelleixin. No, no qüestionarem la llibertat d'expressió, ni tan sols la d'aquells individus que des de l'aixopluc que els dona el diari es dediquen a menysprear, a insultar i a dir *gracietes* amb els estereotips més misògins i tronats que poblen la seva imaginació. Només convidarem a les dones que se senten concernides, perquè es veuen afectades i maltractades per aquest individu (que ni el nom esmentarem per no empastifar-nos) que deixin de comprar el diari, i ens adreçarem també a aquelles que hi col·laboren, perquè hi deixin d'escriure, a veure si aquest card es queda definitivament sense liris.■

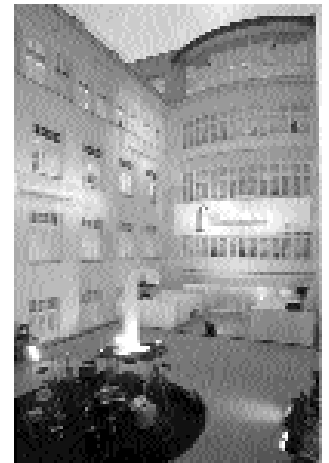
Gata Lina & cia

Gemma

La Bonnemaison, casa de cultura

El Centre Francesca Bonnemaison, creat per la Diputació de Barcelona, pretén esdevenir un espai de referència per fomentar la participació activa de les dones en tots els àmbits socials i culturals, impulsar les polítiques d'igualtat d'oportunitats i promoure els drets de les dones.

Pati central del Centre Bonnemaison

El nou Centre és, si més no, innovador en l'ús del seu espai, compartit per diferents projectes, cadascun amb el seu funcionament autònom i el seu propi àmbit d'activitats: el Servei de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home de la Diputació, l'Escola de la Dona, el Centre de Recerca Francesca Bonnemaison, la Biblioteca F. Bonnemaison i el Centre de Cultura de Dones. Tot plegat, amb la intenció de què el centre "es consolidi com un referent per a la visibilització de la cultura de les dones", en paraules de la seva directora, Lúdia García.

Es pot dir que el Centre funciona quasi a ple rendiment amb una programació on les activitats es succeeixen setmanalment en diferents àmbits culturals: teatre, conferències, debats, presentació de llibres, recitals de poesia, xerrades, etc. "Posem el Centre a disposició de les

entitats que ho vulguin, i cada cop hi ha més demanda, però es dona prioritat a les organitzades internament", comenta la directora.

Centre de Recerca, Escola de la Dona i Biblioteca

Una de les novetats dels propers mesos serà també, segons Lúdia García, la posada en funcionament de les activitats del Centre de Recerca, que atorgarà ajuts per a treballs de recerca sobre dues àrees: els nous usos del temps per part de les dones i les polítiques d'igualtat.

Pel que fa a l'Escola de la Dona, creada per afavorir la promoció professional de les dones, compta amb 2.300 alumnes cursant formació específica no reglada, com ara humanitats, idiomes, cuina, art, il·lustració o moda, tot i que en aquests moments s'està revisant el seu pla de formació. Aquest curs ja s'ha introduït la perspectiva de gènere a tots els ensenyaments, a través d'un treball d'equip amb tot el professorat. A partir del curs vinent, a banda dels ensenyaments tradicionals, hi haurà un nou departament de Participació Política i Social d'on sortiran dues noves àrees de formació en col·laboració amb la UAB: la d'agent per la igualtat i la de gènere i societat.

Un espai que ja funcionava anys abans de la reobertura del Centre és la Biblioteca Francesca Bonnemaison, que compta amb un important fons bibliogràfic sobre temes de dones fundat a principis del segle XX. Segons la seva directora, Gemma Domingo, aquest fons s'ha condicionat ara de manera separada i compta amb una biblioteca específica. "Volem potenciar el fons especial sobre les dones i treballar conjuntament amb el Centre de Recerca, però la nostra prioritat és donar el servei d'una biblioteca pública", afirma Domingo.

El Centre de Cultura de Dones

Sens dubte, l'espai més innovador de l'edifici Bonnemaison és el Centre de Cultura de Dones. Després

Portal d'entrada al Centre en el dia de la inauguració

Assistents a la festa d'inauguració

de cinc anys de reivindicacions, s'ha aconseguit posar en marxa el projecte presentat pel moviment de dones de la ciutat. Una iniciativa adreçada a potenciar la creació cultural de les dones i la seva difusió en un àmbit autònom i alternatiu, que es basa en la participació i, el que és més important, en què siguin les mateixes dones del moviment qui s'encarreguin de gestionar-lo.

En aquest mesos ja s'han inaugurat diversos espais del CCDFB, com ara l'Àgora, amb l'organització d'una sèrie d'activitats com la setmana de la poesia al maig o la presentació de llibres. Un altre espai que s'obre és el de la fotografia, amb l'exposició, pel juny, de la mostra de Judith Vizcarra. Una proposta interessant per aquest estiu serà el projecte La Barcelona de les Dones, que inclourà un taller i una visita guiada sobre la història de Barcelona amb perspectiva de gènere.

**“Tota dona
val més
quan lletra
aprèn”**

Un projecte impulsat pel Servei de Polítiques d'Igualtat de la Diputació de Barcelona

“El més important és que estem en contínua col·laboració amb d'altres entitats i que ajudem a donar a conèixer la creació de les dones en un altre escenari, en el marc d'un projecte experimental”, comenta Mireia Bofill, de l'equip gestor del CCDFB. A la tardor s'inaugurarà l'espai Audiovisual i Multimèdia on les dones es podran formar en aquest àmbit i produir les seves creacions. “El balanç és molt positiu, s'ha començat amb moltes ganes i amb la participació de moltes dones”, conclou Bofill. D'això es tracta. El Centre Bonnemaïson es mou. ■

Elena Tarifa

El Servei de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home

L'òrgan rector del Centre Francesca Bonnemaïson és el Servei de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home de la Diputació de Barcelona, el qual, a més, ofereix als professionals municipals diversos tipus de suport per a l'aplicació de polítiques públiques d'igualtat.

Recentment, s'ha editat la **Guia de Serveis** per facilitar eines a les persones que gestionen polítiques d'igualtat als municipis. En aquesta guia hi podeu trobar:

- ➔ Un total de 19 eines diferents de consultoria, intercanvis d'experiència municipal, consulta directa, formació i publicacions adaptables a les necessitats específiques de cada municipi.
- ➔ També conté serveis de dinamització ciutadana, amb la finalitat de dur a terme des dels Ajuntaments actuacions adreçades a la ciutadania per avançar en la igualtat de gènere, amb 17 instruments de dinamització que van des d'activitats, exposicions, publicacions... fins a serveis de consulta directa per a les dones.

Exposicions

Frida Kahlo

Si viatges aquest estiu cap a Mèxic, no et pots perdre l'homenatge a la mexicana **Frida Kahlo** en el **50è aniversari de la seva mort**. Mèxic ofereix la major exposició realitzada fins avui dia de l'obra de l'artista (1907-1954). **A la Casa Azul** del barri de Coyoacán, on va néixer la pintora, va passar la seva infància, va crear la seva obra, on va morir i on estan les seves cendres, s'han reunit un total de 46 olis, 26 dels quals provenen del Museu Dolores Olmedo. Els quadres de l'exposició expressen el patiment dels 28 anys de malaltia, la incapacitat de tenir fills, la lluita social o les frustracions viscudes amb el pintor Diego Rivera.

Paga la pena saborejar els colors i les formes d'aquesta icona mexicana de la pintura del segle XX reconeguda tres dècades després de la seva mort.

Frida Kahlo a Casa Azul-Museo

Casa de Frida Kahlo

Fins el mes d'agost

C/ Londres, 247 ,Colonia Del Carmen , Delegación Coyoacán, **Mèxic**

Damas del Nilo

Mujeres y diosas del antiguo Egipto

El poder de la dona en la civilització egípcia del voltant del riu Nil va ser molt important per a l'evolució de la humanitat i queda ben palès en aquesta mostra que reuneix 55 peces del col·leccionista i empresari Jordi Clos. L'exposició fa un recorregut amb la dona com a protagonista que abarca des de la prehistòria egípcia fins el període grecoromà. El poder, la llibertat i la independència de la dona en el món faraònic queden subratllats en aquesta exposició del **Museu Egipci** i que està comissariada per Susana Alegre.

Damas del Nilo. Mujeres y diosas del antiguo Egipto

Museu Egipci C/ València, 284 Barcelona

Fins el 26 de setembre de 2004

Cinema

12a Mostra Internacional de Films de Dones

Un any més podem gaudir a Barcelona del bon cinema realitzat per grans cineastes d'arreu del món. La proposta prové de la cooperativa Drac Màgic que novament treballa per reunir les millors directores de cinema i les seves obres filmiques. La **12a Mostra**

Internacional de Films de Dones se celebrarà entre el **4 i el 10 de juny** als Cinemes Verdi Park (C/ Torrijos, 49 Barcelona).

Si t'agrada el setè art, no t'ho pots perdre!

Més informació: www.dracmagic.com

Llibres

Natalie Barney,

de Suzanne Rodriguez

La tercera obra de l'escriptora Suzanne Rodriguez ens ofereix una biografia sorprenent, la de la nord-americana Natalie Barney. La protagonista va viatjar de ben jove a la ciutat de la llum, París, cercant els ambients artístics de l'època i els amors d'ambdós sexes. Al voltant de Barney es van anar agrupant diverses personalitats culturals d'Europa i, a partir de 1909 quan es va traslladar a viure al número 20 de la rue Jacob, per assistir als seus famosos "divendres" era imprescindible ser famós, intel·ligent i bell.

Al llarg de 488 pàgines i 16 il·lustracions, l'autora ens narra una història ben documentada sobre un personatge espectacular que va acompanyat per la polifacètica Alice Barney (la mare de Natalie) o la pintora Romaine Brooks.

Natalie Barney, de Suzanne Rodriguez.

CIRCE, Barcelona, 2004, 26 €

Melina Mercouri. De professió, grega,

de Rosanna Medeiro

En la memòria històrica de la Grècia actual perviu la figura indiscutible de l'actriu i política Melina Mercouri. Nascuda a Atenes l'any 1920, Mercouri va estudiar art dramàtic, va treballar com a actriu al teatre i al cinema, però la seva vocació es va realitzar quan va entrar de ple en la política. La dictadura dels coronels (1967-1974) va convertir Mercouri en ambaixadora oficiosa de Grècia i, de retruc, en una de les activistes polítiques més combatents de la segona meitat del segle XX.

L'autora d'aquesta biografia, Rosanna Medeiro, sap transmetre amor cap a la cultura hel·lènica tot recordant a través de 16 breus capítols la tasca política i cultural de Mercouri.

Melina Mercouri. De professió, grega, de Rosanna Medeiro. Col·lecció Dones del XX, 12, Pòrtic, Barcelona, 2004, 17 €

Periodisme necessari **contra la realitat**

Per **Rosa Maria Palencia Villa**

Hay algo que no es como me dicen.

El caso de Nevenka Fernández contra la realidad,
de Juan José Millás. Editorial Aguilar. Barcelona, 2004.

El més recent llibre de Juan José Millás aborda de manera valenta i profunda el procés d'assetjament sexual que va patir la regidora de l'Ajuntament de Ponferrada, Nevenka Fernández per part de l'alcalde -ambdós del PP- Ismael Álvarez, qui finalment va ser condemnat.

Quan el maltractament a les dones s'ha convertit no només en una epidèmia, sinó en un espectacle, Millás fa un exercici de periodisme urgentment necessari. Davant els discutibles procediments respecte a les víctimes i de les solucions amb què solen reflectir-se en els mitjans els casos de maltractament a les dones, és d'agrair que l'escriptor assumeixi el compromís periodístic d'anar més enllà desvetllant la ideologia patriarcal que propicia o justifica aquest tipus d'aberracions. Millás parteix del moment en què Nevenka denuncia públicament Ismael Álvarez, és a dir, el moment clímax de l'espectacle mediàtic al qual sovint queda reduït el dolor de les víctimes.

L'escriptor construeix un discurs que, basat en el testimoni i la confiança directa de la víctima, es constitueix en al·legat contra la ideologia que justifica la discriminació o el maltractament a les dones. La seva tesi fonamental està resumida al títol, la certesa profunda que tenim les dones davant l'agressió: las cosas no son como me dicen, com ho diu l'escola, l'església, els mitjans de comunicació, els productes culturals... Sabem que no és natural que una dona jove, maca, intel·ligent i preparada, com Nevenka, hagi de pagar el peatge de la humiliació per a exercir un lloc de responsabilitat.

Entre les virtuts del llibre, el profund respecte de l'autor per la víctima a qui concedeix el rol de subjecte més que d'objecte de la informació; la seva qualitat literària per reflectir el procés de

Nevenka Fernández, des de la seva confusió de filla de la burgesia patriarcal que la va dur a creure que estava boja, fins el llarg i dolorós camí cap a la recuperació de la seva pròpia autoestima i, amb això, a la consecució d'una ideologia de recanvi que no coneixia. Tot això duu al lector a compartir no només el dolor de la víctima, sinó un profund respecte per una dona l'afiliació política de la qual l'havia, fins i tot, exclòs de la solidaritat o provocat la imperdonable indiferència d'algunes organitzacions de dones. Però, sobretot, la lectura fa entendre l'enquistament d'una ideologia que porta a Ana Botella a expressar la seva admiració per la dimissió de l'alcalde assetjador i a no tenir ni una paraula de solidaritat per a la víctima, també companya de partit. Per això, Millás subtitula: El caso de Nevenka Fernández contra la realidad, no només perquè no és un cas aïllat, sinó perquè en els de violència de gènere segueix existint un tuf de culpabilitat sobre la víctima. Dissortadament, encara no és "la societat o la fiscalia o l'Estat contra l'assetjador, el violador o l'assassí", sinó "la víctima contra la realitat". ■

Anna Murià.
El vici d'escriure,
de Montserrat Bacardí

La Guerra Civil va provocar, entre altres mals, l'exili de diverses personalitats del món intel·lectual català. Una de les persones que va patir aquest trencament va ser l'escriptora i periodista barcelonina Anna Murià. De ben jove, Murià va militar en associacions i partits catalanistes. També va col·laborar com a articulista en nombroses publicacions i esdevingué la primera directora d'un diari en català (*Diari de Catalunya*). L'any 1939 es va exiliar al mític Roissy-en-Brie, on estrenyè llaços amicals amb Mercè Rodoreda i sentimentals amb Agustí Bartra. En l'any del centenari del seu naixement és un plaer llegir les pàgines dedicades a aquesta dona del segle XX.

Anna Murià. El vici d'escriure, de Montserrat Bacardí.
Col·lecció Dones del XX, 13, Pòrtic, Barcelona, 2004, 20 €

El despertar del ser harmònic,
de Conxa Trallero Flix

Aquest llibre ens proposa un recorregut apassionant de doble direcció. Una, cap al nostre interior per cercar i desvetllar el jo musical, intuïtiu i creatiu que habita en cada persona i facilitar-ne l'exteriorització de manera terapèutica. L'altra, cap als orígens històrics i cap a les bases científiques, psicològiques i pedagògiques que evidencien l'existència d'aquesta riquesa personal, molts cops desconeguda.

El despertar del ser harmònic,
de Conxa Trallero Flix.
Publicacions de l'Abadia de Montserrat,
Barcelona, 2004

CATALUNYA

PAIS DE TROBADA

EXPOSICIÓ: 14 MAIG - 3 OCTUBRE 2006. PALAU MOJA. RAMBLA / PORTAFERRISSA, BARCELONA

Una exposició que vol mostrar a person al tat plural de la societat catalana i incorporar diverses maneres d'entendre-la, d'explicar-la i de viure-la. Catalunya, que ha sabut recollir i sintetitzar influències molt variades, està més a tradició pròpia i el seu important llegat cultural, però, alhora, està molt atenta als corrents arivals.

“Hi ha alguna cosa que està començant a anar bé”

Per **Victòria Sau**

El poeta irlandès i expert en mitologia grega Robert Graves, en un article titulat “Hi ha alguna cosa que no va bé” va escriure: “A la Grècia arcaica, quan aquest país estava configurat per 12 Estats confederats, sis estaven regits cadascun per un déu i altres sis cadascun per una deessa. Però hi va haver una ocasió en què una de les deesses va ser substituïda per un déu i van quedar en una relació de set a cinc, de manera que les deesses no van tenir cap altre oportunitat de fer prevaler el seus drets. Des de llavors la majoria absoluta masculina, tan absoluta que ha estat i segueix sent en la majoria dels casos del cent per cent, ha presidit la vida política dels pobles. En la modernitat, el camp de la fotografia és bona mostra d'això.

Les fotos de família dels governants dels països, els líders de l'OTAN, els assistents a les successives cimeres lberoamericanes, els membres del Politburó xinès,

els líders del G-8, la reunió de rectors de la Universitat i els set pares de la Constitució espanyola, per no citar més que uns quants, fins als que il·lustren aquesta pàgina, tots són exponents de què, fins i tot, en els països que en diem democràtics la democràcia ho és a mitges, o sigui, exclusivament masculina.

En una d'aquestes fotografies, hi ha una sola dona entre un munt d'homes, que em fa recordar la sèrie els *barrufets*, tots barons, però amb una *barrufeta*, només una, com evidència de què, sense ella, ells no existirien.

De sobta, s'ha produït una excepció: en el recent govern d'Espanya ha florit la paritat. ¿Serà l'auguri d'un temps nou i aquesta classe de fotografia es multiplicarà en altres institucions, en altres països, en altres latituds? I així fins que el títol de Robert Graves es converteixi en aquest altre: “Hi ha alguna cosa que està començant a anar bé”. ■

Europa celebra el nacimiento de una gran potencia unificada

La plana mayor demócrata arropa a Kerry
 La cena que reunió a arribats rivals y a las ex presidentes Clinton y Carter logró recaudar 11 millones de

Compte enrere cap al Fòrum Mundial de les Dones a Barcelona

Ja queda menys per veure què ens aportarà el **Fòrum Mundial de Dones** que se celebrarà a Barcelona els dies **29, 30 i 31 de juliol** en el marc del Fòrum Universal de les Cultures Barcelona 2004,.

Amb el títol "Viure i conviure", el Fòrum Mundial de les Dones es basa en una idea principal: no és possible un món just ni el desenvolupament d'unes societats democràtiques sense la participació de les dones. El seu principal objectiu serà el d'incorporar al debat general del Fòrum la visió de les dones sobre les principals qüestions del debat mundial a començaments d'aquest segle per tal de què formin part de l'anàlisi global.

Centrat en tres eixos destacats, els drets, les llibertats i el pensament, es llegiran i interpretaran els temes globals en femení. Amb la introducció del concepte humanitat-dona, s'incorporarà activament el valor afegit de les experiències específiques de les dones al debat públic en aquells aspectes que habitualment queden invisibles o silenciades, i es faran propostes concretes que contemplin, tant la millora del reconeixement i exercici dels drets humans de les dones, com la millora de la seva situació social en general.

Així doncs, dones de tot el món es

reuniran a Barcelona per analitzar com combatre les desigualtats socials, estudiar els problemes de salut de les dones o la situació d'aquestes als conflictes armats. Alguns dels títols de les sessions seran Feminisme i política: un debat nord-sud, Europa és una dona, La maternitat al poder o Noves formes de democràcia, noves formes de fer política. La presidenta del Fòrum és Shabana Azmi, parlamentària índia i lluitadora activa pels drets de les dones. S'ha de destacar que, arran d'aquest Fòrum s'ha creat una plataforma de suport del mateix per tal de contribuir a la preparació i difusió de la trobada i fomentar la participació. La plataforma està integrada per dones de diferents àmbits culturals, com ara Rosa Regàs, Gemma Nierga, Espido Freire, Marina Rossell o Lola Herrera. Per fomentar la participació de les dones, s'ha impulsat un debat sobre aquest Fòrum al Fòrum Virtual, al qual es pot accedir a través de la pàgina web del Fòrum de les Cultures.

Més endavant us oferirem un ampli reportatge sobre aquesta gran trobada de dones del món; mentrestant, podeu anar consultant tota la informació, incloent el programa complert, així com inscriure-us, a <http://www.barcelona2004.org/cat/eventos/dialogos/>

El butlletí electrònic Eleusis

Recomanem vivament la subscripció en aquesta revista digital pels seus continguts i per la forma d'abordar-los del equip **e-leusis**.

Es tracta d'una empresa petita, jove i innovadora que té com objectius "la promoció de la societat de la informació mitjançant la creació d'un parc d'empreses i facilitant informació, formació, investigació i assessoria".

L'equip està format per cinc dones que provenen de diferents camps professionals, com educació, salut, periodisme, dret, comunicació i audiovisuals, i que creuen en la coherència dels valors d'equitat, participació i col·laboració.

És un nou model d'empresa que dona com a fruit una revista electrònica pensada i realitzada des de la perspectiva de gènere.

Si ho voleu comprovar, aquí va l'adreça <http://www.e-leusis.net>

Reflexions en femení

El Servei de Promoció de Polítiques d'Igualtat Dona-Home ha elaborat un nou **Reflexions** a partir dels debats fets en el marc del IV Seminari sobre polítiques municipals per a la salut integral de les dones i de les I Jornades de Xarxa de Dones per a la Salut (maig-juny 2003). Com és habitual, la publicació presenta diversos abordatges al tema de la Salut, des de les consideracions generals, passant per les possibilitats legals, els serveis, les experiències i les situacions de risc, per arribar als programes que es poden endegar des de les instàncies locals per millorar la salut de les dones. ■

Aquesta publicació ha rebut el suport de:

aquestes persones sin'empetrar de 'la Caixa' son només una part dels 22.000 que estan a la vostra disposició.

 "la Caixa"

Des de fa cent anys, el que més ens agrada de la nostra feina és parlar amb persones com tu.

A "la Caixa" ens agrada parlar amb tots els ciutadans i les nostres clients. Entenem com són, què necessiten, quines són les seves il·lusions.

En definitiva, conèixer-los bé per servir-los cada vegada més útils.

Parlem?